ANT

Haftalık Dergi • 19 Mart 1968 • Sayı: 64 • 125 Kuruş

Zekeriya Sertel Nâzım Hikmet'i anlatıyor

AÇIKLIYORUZ!

Türkiye'de irtica hareketini kimler idare ediyor?

CIA'NIN KIRLI OYUNLARI

HAFTANIN NOTLARI

İşcan'ı kaybettik

İstanbul Belediye başkanı Haşim İşcan'ın ölümü bütün Türkiye'de büyük üzüntü yarattı. 67 yaşında iken hayata gözlerini yuman İşcan, AP iktidarının ve AP'lilerin çoğunlukta bulunduğu Belediye Meclisi'nin bütün engellemelerine rağmen, çeşitli imkânsızlıklarla mücadele ederek İstanbul'un imarı için büyük çaba harcamış, dört yıllık icraat döneminde çeşitli eserler kazandırmış bir idarecidir. Daha önce valilik yaptığı Tekirdağ, Erzurum, Antalya, Bursa ve Samsun illerinde de büyük eserler bırakan Haşim İşcan hakkında en güzel değerlendirmeyi Cumhuriyet Gazetesi'nde İlhan Selçuk şöyle yapmıştır: «Haşim İşcan, artık sayısı giderek azalan yapıcı ve namuslu devlet memuru tipinin örneklerinden biridir. Şu farkla ki, halka dönük bir pırıltısı da vardı İşcan'ın... Popüleritesi yoğundu... Ne var ki, İstanbul'un işi, artık hangi çapta olursa olsun bir Belediye Başkanı'nın işi değildir. Yedi başlı bir canavarın sırtında nice güçlüklerle boğuşa boğuşa şehirliye hizmet etmek için hayatını harcamıştır Haşim Baba...»

10 mart

AP Demokrasisi!

● AISEO Kongresinde Başbakan Demirel adına konuşan Devlet Bakanı Seyfi Öztürk'ü protesto eden üniversiteli gençlerden beşi tutuklanmışlardır. Türkiye'deki son faşist teşebbüsler karşısında tepkilerini göstermek için Öztürk konuşurken «Yankee Go Home, «Sen yobazlara hitabet», «Bağımsız olmak istiyoruz», «Satılmışlar» diye bağıran gençlerden İstanbul Üniversitesi öğrencisi Mehdi Başpınar Bozkurt Nuhoğlu Mustafa Lütfi Kıyıca, Rıfat Çaldırık ve Stajyer Avukat Raif Ertem «Vazife başında Devlet Bakanı'nı ve hükümeti tahkir ettikleri» iddiasıyla Savcılık tarafından adliyeye verilmişlerdir. Öğrenciler Nöbetçi İkinci Asliye Ceza Mahkemesi tarafından serbest bırakılmışlar, itiraz üzerine Dördüncü Asliye Ceza Mahkemesi tarafından tutuklanmışlardır. Oysa, Devlet Bakanı, protesto sırasında «Bu hareketi demokrasinin en güzel nişanesi olarak kabul ediyoruz» demişti. Gençlerin tutuklanması, Öztürk'ün sözünü ettiği demokrasinin nasıl bir demokrasi olduğunu göstermiştir.

Savcının marifeti

● İzmir'de altı yüksek tahsil öğrencisinin yayınladıkları bir bildiri üzerine ünlü Bornova Savcısı Osman Kırkyaşaroğlu harekete geçerek «komünizm propagandası» yaptıkları iddiasıyla Nedim Öztaş, Şadi Dağlı ve İbrahim Rahatgül adındaki gençler hakkında dâva açtı. Gençleri, TİP İzmir İl Başkanı Avukat Güney Dinç savunmaktadır.

11 mart

Öğretmen kıyımı

● Milli Eğitim Bakanı Ertem, öğretmen kıyımını insafsızca sürdürmektedir. Son olarak Tokat İlköğretmen Okulu öğretmenlerinden üçü, gerici kuvvetlere karşı yıldır «diş dişe» verdikleri savaşın mükâfatı olarak, aralık ayında geçirdikleri düzmece bir soruşturma sonunda kıyıma uğramışlardır. Ortadoğu Âmme İdaresi Enstitüsü mezunu olan Bedri Çankaya Kars'ın Selim İlçesi'ne, Resim öğretmeni Hayrettin Kılıçkan Kayseri'ye, iki yıl önce eşi de sürgüne uğrayan öğretmen Lemanser Sükan da Erzurum'a sürülmüşlerdir. Öte yandan, Antalya'da Milli Eğitim Müdürü'nün gazabına uğrayarak doğu illerine sürgün edilen öğretmenlerden Tevfik Şahin ve Saffet Çalışır öğretmenlik görevinden istifa ederek Antalya Valisi Ömer Naci Bozkurt'a hitaben bir «açık mektup» yayınlamışlardır. Açık mektupta Milli Eğitim Müdürü'nün «Ali kıran baş kesen» tutumu olaylarla açıklandıktan sonra «Siz İktidarın valisi olarak görevinizi devam ettirmek kararındasınız. Korkarım ki, sizin çok sağlam sandığınız ve arkanızı dayadığınız bu duvar çöker, siz de altında kalırsınız» denilmektedir.

Teknik Okul'da seçim

● İstanbul Teknik Üniversitesi Teknik Okulu Talebe Birliği Kongresi yapılmıştır. Öğrenci sorunları yanında yurt sorunlarının da dile getirildiği kongrede başkanlığa, geçen yıllarda ikinci başkanlık yapmış bulunan Çetin Uygur seçilmiştir. I.T.Ü.T.O.T.B., bu yıl da devrimci çabalarını sürdürecektir.

12 mart

Sonora'nın zaferi

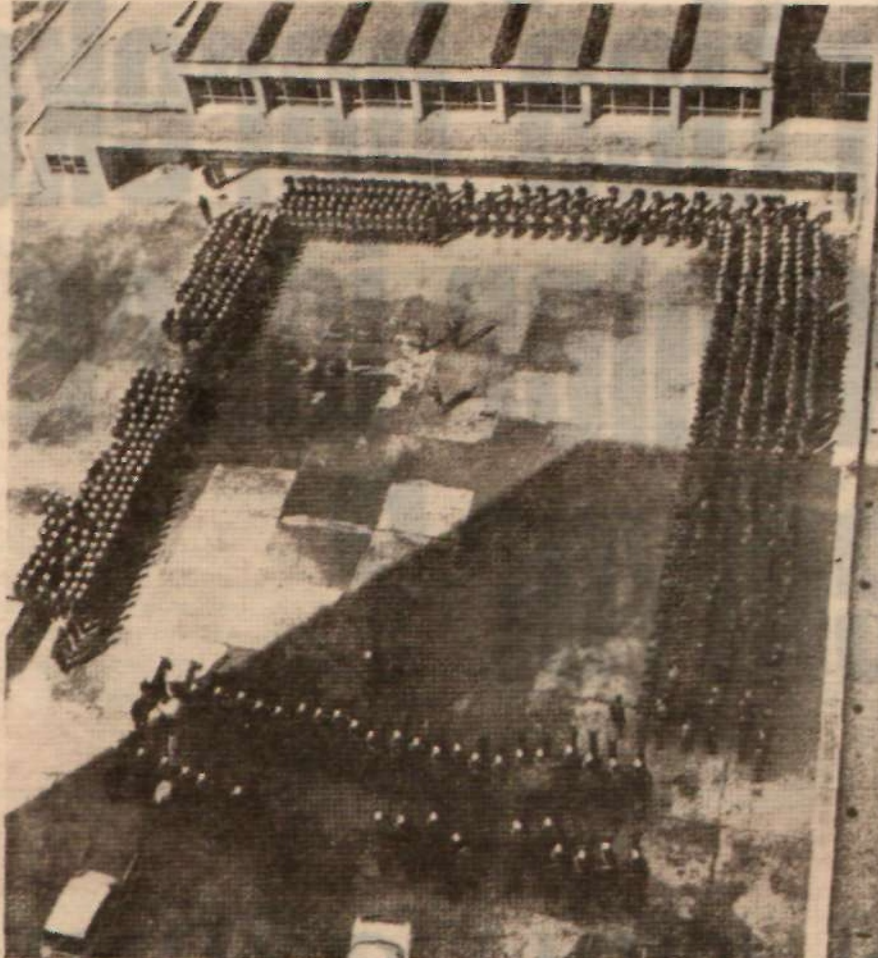
● Türk pamuğunu dünya piyasasından silmek ve yeni bir suni gübre pazarı yaratmak için Sonora - 64 tohumluk buğdayını Türkiye'ye sokmağa muvaffak olan Amerika, bu başarısının mükâfatını görmektedir. Uluslararası Kalkınma Teşkilatı'nın bir yetkilisinin A. B. D. Kongresi'ne açıkladığına göre Amerika Türkiye'ye suni gübre ihracatında yüzde 300 oranında bir artış sağlamıştır.

Odacılar Sendikası

● Devlet, belediye, özel idare ve benzeri hizmetlerde çalışan odacı, hademe, çöpçü, itfaiyesi ve benzeri hizmet görevlilerinin haklarını savunmak üzere Yalova'da 13 yiğit odası, yeni bir sendika kurmuşlardır. Od-İş Sendikası adıyla faaliyete geçen yeni sendika ilk bildirisinde şöyle demektedir: On seneden fazla çalışmış olan hademelerin ellerine 300 Lira gibi gülünç paralar geçmektedir. Bu arkadaşlarımız günde ondört saat çalıştırılmakta, işverenlerin veya vekillerinin özel hizmetlerini dahi görmeğe zorlanmaktadır. Sendikamız bu sefalet zincirini mutlaka kıracaktır.»

Vali değişikliği

● Ankara Valisi Celalettin Coşkun'u Aydın'dan senatör adayı göstererek ekarte etmeyi planlayan İçişleri Bakanı Sükan, Ankara'ya İzmir Valisi Namık Kemal Şentürk'ü, İzmir Valiliği'ne Emniyet Genel Müdürü Hayrettin Nakipoğlu'nu, İstanbul Valiliği'ne Niyazi Akı'yı getirecek, Vefa Poyraz'ı merkeze alacaktır.

Sükan'ın ordusu!

İçişleri Bakanı Sükan'ın bel bağladığı Toplum Polisi için hiçbir masraftan kaçınılmamaktadır. Bu yıl mevcudu 2 Bin'e çıkartılacak olan Ankara Toplum Polisi'nin karargâhı olarak eski M. T. A. binaları on yıl vâde ile on beş milyon liraya kiralanmıştır. Önümüzdeki günlerde gerekli revizyondan geçirildikten sonra bu binalara toplum polisleri yerleştirilecektir. Resimde, Sükan'ın ordusu bir teftiş sırasında görülüyor.

13 mart

Karabuda konuştu

● Tanınmış İsveç'li gazeteci Barbro Karabuda, Upsala Üniversitesi'nde Türkiye'deki son siyasi gelişmeler hakkında ilgi çekici bir konferans vermiştir. Salonu hınhahınç dolduran bir dinleyici kitlesinin izlediği konferansta Karabuda, 20 Şubat'ta Meclis'te

Barbro Karabuda

TİP milletvekillerine karşı girişilen yüzkızartıcı saldırıyı anlatarak dört buçuk yıl önce aynı üniversitede Çetin Altan ile yaptıkları açık oturumu hatırlatmış ve o zaman 15 yıl hapsi istenen Çetin Altan hakkında bugün 150 yıldan fazla hapis istendiğini söylemiştir. Türkiye'nin demokrasi alanında gün geçtikçe gerilediğini belirten Barbro Karabuda'nın konferansı, İsveç basınında geniş yankı yaratmıştır.

Göç hızlandı

● Devlet İstatistik Enstitüsü'nün verdiği rakamlara göre köydeki eylemsiz iş gücünün şehirlere göçü hızlanmaktadır. Göç hareketi «gelişme şehirleşmesi» olmaktan çok «demografik şehirleşme» şeklinde gelişmekte, buna bilim dilinde «sefalet şehirleşmesi» adı verilmektedir. Sosyal sağlık ve konut yatırımları yapılmadan ve alt yapı kurulmadan göç alan büyük şehirleri, uzun yıllar çözümlenemeyecek sorunlar beklemektedir. Yapılan hesaplara göre, şehirleşen her nüfus için alt yapı, sağlık ve kültürel kuruluş harcaması olarak asgari 10 bin liralık yatırım gerekmektedir. Milyarlarca liralık harcamayı gerektiren bu yatırımlar gerçekleştirilemediği takdirde çıkaryol, köylüyü toprağa bağlayacak, gizli işsizliği önleyecek, topraksızı toprak sahibi edecek bir sosyal politika izlemektir.

Asker istiyor

● Amerika Vietnam'da «tırmanma»dan vazgeçeceğe benzememektedir. Amerikan Kuvvetleri Komutanı General Westmoreland, Başkan Johnson'dan yarım milyonluk kuvvete ek olaak 206 bin kişilik takviye istemiştir. İstek Dışişleri Bakanlığı yetkilileri arasında tepki yaratmış olmakla beraber Pentagon'un savaş çılgınları memnunluklarını bildirmişlerdir.

14 mart

NATO Kampanyası

● Türkiye'nin NATO'dan çıkmasını sağlamak üzere TİP tarafından açılan kampanya devam etmektedir. Son olarak TİP İstanbul Teşkilâtı binlerce bildiri bastırarak bütün evlere ve işyerlerine dağıtmıştır. Bildiride «NATO, Türk halkının bileklerine vurulmuş bir zincirdir. Bu zincir kırılacaktır» denilmektedir. Şehirde bildiri dağıtan gençlere yer yer müdahaleler olmuş, bazı kimseler zorbalığa baş vurmuştur. Zeytinburnu İlçesi'nde İsmet Hancıoğlu ve Hüseyin Karasu bildiri dağıtırken MTTB İkinci Başkanı Mustafa Ali Koç ve dört AP'li bir araba ile gelerek önlerini kesmiş ve polis olduklarını söyleyerek kendilerini arabaya çağırmışlardır. TİP'li gençlerin hüviyet sorması üzerine de işi zorbalığa dökerek İsmet Hancıoğlu'nu sille tokat arabaya sokmuşlar ve kaçırmışlardır. Hüseyin Karasu ellerinden kurtularak durumu karakola aksettirmiştir. Zorbaların arabası ise bir tesadüf eseri arama yapmak isteyen bir polis ekibi tarafından durdurulmuş ve Hancıoğlu kurtarılmıştır.

15 mart

Kıbrıs'ta gelişme

● Birleşik Arap Cumhuriyeti Dışişleri Bakanı Mahmud Riyad Türkiye'ye geldi. Ankara'da Dışişleri Bakanı Çağlayangil ile görüşmeler yapan Riyad, Başkan Nâsır'ın Kıbrıs'ta Enosis'e karşı olduğunu ve adanın üslerden arınmasını ve bağımsızlığının garanti altına alınmasını istediğini belirtti. Öte yandan Kıbrıs'ta Türk ve Rum cemaat temsilcileri, barışçı bir çözüm yolu bulunması için ikili görüşmelere hazır olduklarını Birleşmiş Milletler Genel Sekreteri U Thant'a bildirmişlerdir... Rumların tam desteğine sahip olduğunu gösteren Makarios ile Türk cemaatinin üslerden arınmış bağımsız bir Kıbrıs için masaya oturması en gerçekçi çözüm yoludur.

Senato'dan geçti

● İktidarın Seçim Kanunu'nda yaptırmak istediği değişiklik, CHP'lilerin komisyonları terk etmesi yüzünden Senato Komisyonu'nda AP'lilerin oylarıyla kabul edilmiş ve Senato Genel Kurulu'na sevkedilmiştir. Senato, tasarıyı Salı günü görüşecektir.

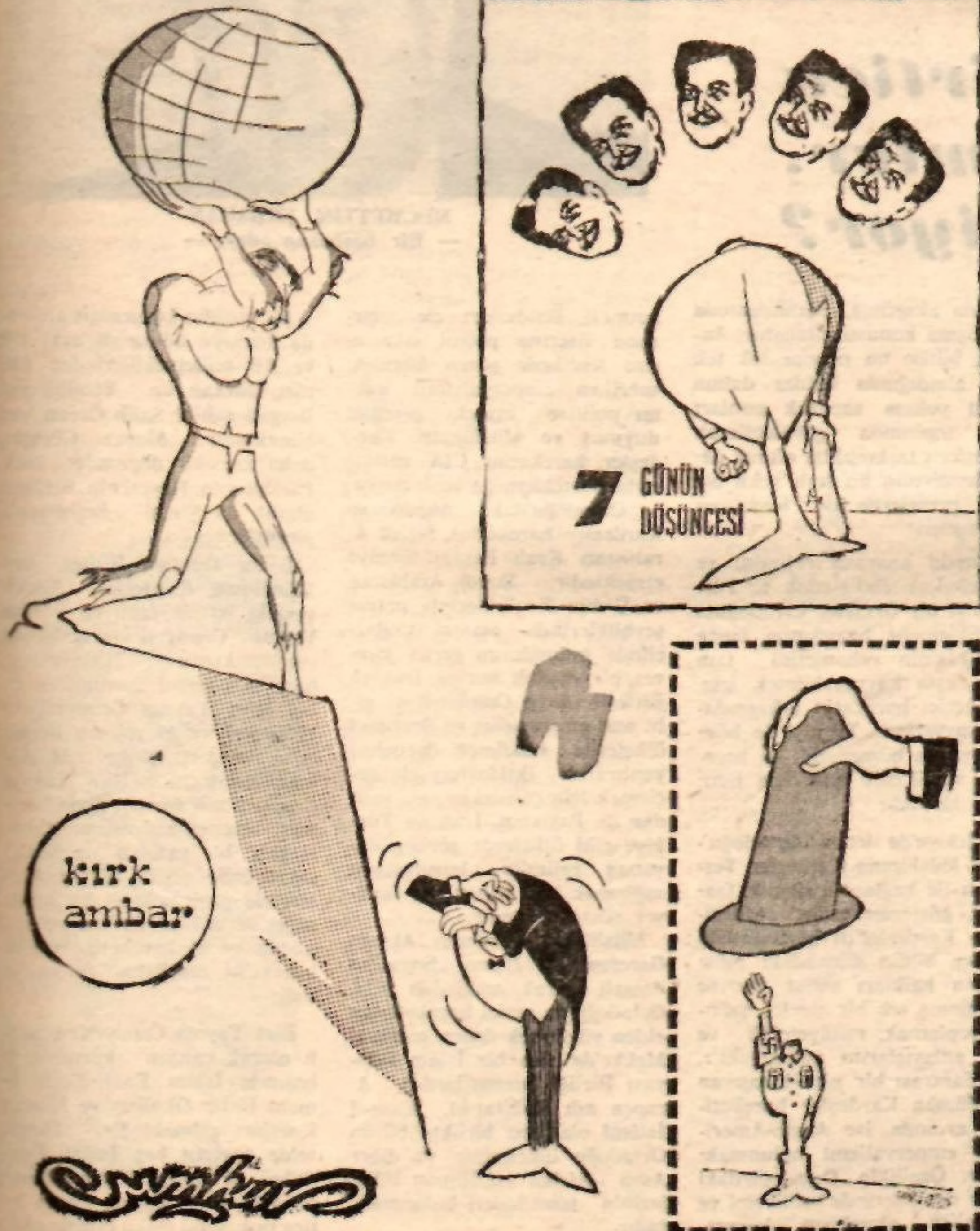
16 mart

Bir kara gün

● İstanbul'un zorla ve fiilen yabancı devletler tarafından işgalinin 48. yılı dolayısıyla Türkiye İşçi Partisi İstanbul İl Başkanı Şinasi Kaya bir bildiri yayınladı. Bildiride «O gün silâh zoruyla ve açıkça düşman olarak girenler, bugün dost kılığıyla aynı istek içindedirler. 35 milyon metrekarelik vatan toprağı işgal altındadır ve bu üslerde Amerikan bayrağı dalgalanır. Bu nedenle, 48 yıl önceki saldırganlıkla bugünkü dostluğu bir arada değerlendirmek günümüzün parolası olacaktır» denilmektedir.

Sıra yargıçlarda

● Savcılar arasında yapılan geniş ölçüdeki değişiklikten sonra, Adalet Bakanı Dinçer'in daima yanında dolaştırdığı Yüksek Hâkimler Kurulu Başkanı da İstanbul adliyesinde 52 yargıcın yerini değiştirmiştir. Karar yargıçlar arasında büyük tepki yaratmış ve 21. Asliye Hukuk Mahkemesi Yargıcı Mehmet Alaybeyoğlu bir bildiri yayınlayarak kararı protesto etmiştir.

HAFTANIN YORUMU

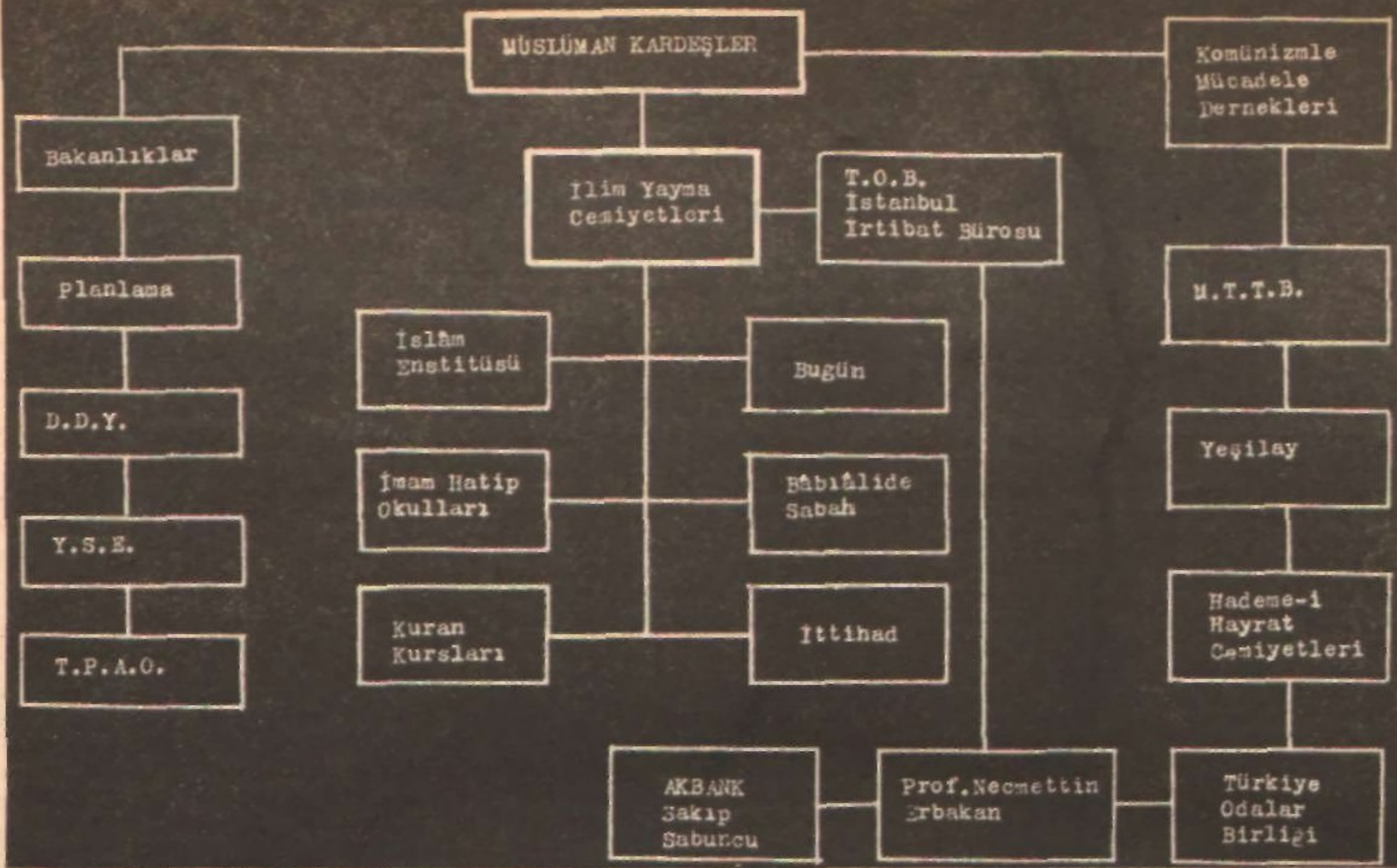
DOĞAN ÖZGÜDEN

ALTINA HÜCUM!

Bundan altı ay önce, 26 Eylül 1967'de yine bu sütunda yazdığımız bir yazıda, «Birleşik Amerika'nın uluslararası politikada en etkili silâhı olan Dolar bugün bütün itibarını ve değerini kaybetmek durumundadır. Kapitalist dünyanın en güçlü devleti, kendi sisteminin çelişkileri içinde ikbal döneminin son demlerini yaşamaktadır» demiştik. Nitekim bugün Dolar bütün itibarını ve değerini kaybetmiş, Batı Avrupa borsalarında büyük bir panik patlak vermiş, altına hücum başlamıştır. Kapitalist dünyayı ciddi şekilde sarsan bu krizin nedeni, Dolar'ın altına oranla değerinin büyük düşüş göstermesidir. İkinci Dünya Savaşı'ndan sonra altın stoklarının büyük kısmını elinde bulundurduğunu ileri sürerek Dolar'ı batı dünyası için uluslararası bir para birimi olarak kabul ettiren Birleşik Amerika, dış politikasını da «Dolar» üzerine kurmuş ve «dünya jandarması» rolünde beş kıtada at koşturmağa başlamıştır. Ancak Amerika, dolar imparatorluğunu sürdürebilmek için 35 Dolar karşılığı 1 Onz altını elinde bulundurmak zorundadır. Oysa İkinci Dünya Savaşı'ndan bu yana dış ticaret dengesinde açık verilmesi, sermaye akımı, turizm ve dış yardımlar dolayısıyla dolar rezervlerinin Batı Avrupa'ya kayması, Sovyet Rusya ve Fransa'nın altına karşı dolar stoku yapmaları ve en önemlisi Vietnam Savaşı'nın büyük harcamalar gerektirmesi, Fort Knox'ta ki altın stoklarını eritmiş ve Dolar'ın durumunu sarsmıştır.

Doların itibarının sarsılması yüzündendir ki, Avrupa borsalarında altına hücum başlamıştır. Bugün kapitalist dünya, yeni bir 1929 krizinin arifesindedir. Amerika krizi atlatabilmek için, tedavüldeki dolarların dörtte biri karşılığı altın saklama zorunluğunu kaldırmış, reeskont hadlerini yüzde 4,5'tan yüzde 5'e çıkartmış, dışarıya dolar akımını önlemek için kredileri kısmıştır. Ancak bu palyatif tedbirler de, dolar krizini önleyemeyecektir. Çünkü Amerika'nın bu krizi atlatabilmesi için diğer ülkelerin de kendisini desteklemesi gerekir. Gerçi başta İngiltere olmak üzere bazı Batı Avrupa ülkeleri spekülasyonları önlemek için borsaları kapatmışlardır ama Paris ve Zürih'te altın satışı devam etmekte, ayrıca Güney Afrika da Avrupa piyasasına gizlice altın sürmektedir. Bilindiği gibi, General De Gaulle, Amerika'yı Avrupa'dan kovmak için uzun süreden beri mücadele etmektedir. Amerika'nın askeri hegemonyasına «Hayır!» diyen bir De Gaulle'ün ekonomik alanda da Washington'a öldürücü bir darbe indirebilmek için bu fırsatı asla kaçırmayacağı şüphesizdir.

Dolar krizinin Türkiye üzerindeki etkileri neler olacaktır? Başbakan Demirel büyük bir pişkinlikle, «Bunlar olağan şeylerdir. Bizim tesir altında kaldığımız bir husus yoktur» derken bir çok iktisatçılarımız ve yazarlarımız da meseleyi dar bir çerçeve içinde değerlendirerek dolar devalüe edildiği takdirde Amerika'ya olan borçlarımızın azalacağını, dolayısıyla Türkiye'nin kârlı çıkacağını söylemişlerdir. Ama unutulmamalıdır ki, Türkiye bugün Amerika'ya her bakımdan bağımlı bir ülkedir. Dolar'ın değeri düşürüldükten sonra Türk parasının eski değerinde kalacağını sanmak için çok saf olmak lâzımdır. Türk parasının devalüe edilmesi ise, özellikle dar gelirli emekçi kitleleri için binbir yeni ıstırabın kaynağı olacaktır. Bununla beraber, uzun vâdeli bir değerlendirmede, doların sarsılmasını, az gelişmiş ülkeler halklarının sevinçle karşılaması lâzımdır. Çünkü doların sarsılması, aynı zamanda, dünya egemenliğini dolar üzerine kurmuş olan Amerikan emperyalizminin de sarsılması demektir. Amerika'nın bu zaafı karşısında bütün ezilen halkların ve bu arada Türk halkının emperyalizmin pençesinden kurtulmaları çok daha kolay olacaktır. Ve görünüşe göre bu kurtuluş anı hızla yaklaşmaktadır.

DEMİREL
— Ateşle oynuyor —

Açıklıyoruz!

• *Türkiye'de irtica hareketini kimler, nasıl idare ediyor?*

NECMETTİN ERBAKAN
— Bir başbakan adayı —

Başbakan Demirel 26 Ocak'ta yaptığı basın toplantısında, irtica tehlikesiyle ilgili eleştirilere cevap verecek şöyle diyordu:

«İrticaın memlekette geniş bir teşvik gördüğü ve irticaa müstenit bir seçim ve iktidar düzeni yaratılmak istendiği iddiası her türlü delilden mahrumdur. Ve gerçeklerle hiçbir alâkası olmayan hayali mahiyeti itibariyle, bu iddia, iktidara karşı olduğu kadar, bu gibi suçları takip vazifesiyle görevli adalet cihazına karşı da haksız bir isnat mânâsı taşımaktadır.»

Her sabah uyanır uyanmaz kur'an okuduğu, müslüman bir ailenin çocuğu olduğu reklâm edilen, Hacıbayram Camii'nde başında takke ile namaz kılarken foto muhabirlerine poz veren Demirel'den, bundan başka bir konuşma beklemek yanlış olurdu. Fakat, göreve inşallah ve maşallah ile başlayan Cumhurbaşkanı Cevdet Sunay susuyordu... İrticaın gemi azıya aldığı günlerde Suudi Arabistan'ı ziyaret eden ilk Türkiye Cumhurbaşkanı ve yarım hacı olan Sunay'ın susması, Çankaya Köşkü'ne binlerce mektup ve telgrafın yağmasına yol açmıştı. Önemli olan, bu mektup ve telgrafların altında yer alan imzaların sahipleri idi.

Sunay daha fazla susamazdı ve de Kurban Bayramı'nda irtica aleyhinde konuştu. Konuşmasında, anayasanın lâiklikle ilgili 19'ncu maddesini üzerine basa basa okudu.

Gerçekten de bugün Türkiye'de irtica tehlikesi gözle görülür bir hal almış, AP iktidarı son irticaî olayların ışığı altında anayasanın 19. maddesinde belirtilen lâiklik ilkesine göre çoktan anayasa dışına düşmüştür.

Nitekim, irtica tehlikesi hakkında hazırlanan millî istihbarat raporları Demirel'in de eline geçmiştir. Ancak, AP Lideri, tarihte eşine ender rastlanır bir gaflet içinde hâlâ irtica tehlikesini görmezlikten gelmektedir. Çünkü önümüzde genel seçimler vardır ve Demirel'in iktidarı elinde tutması, cahil kitleleri din istismarı ile aldatarak oy toplamasına bağlıdır. Ama Demirel bu küçük oy hesapları uğruna çok önemli bir noktayı ihmâl etmektedir: Bugün hızla örgütlenen ve devlet içinde devlet haline gelen irtica kuvvetleri, günü gelince Demirel'in de başını isteyecektir.

Bugüne kadar yurdun çeşitli yerlerinde görülen irticaî hareketler, yayınlar zaman zaman gazetelerin ve dergilerin sütunlarına aksetmiş, parlâmentoda tartışma konusu olmuştur. Ancak bütün bu olaylar tek tek ele alındığında iktidar daima tevil yoluna saparak bunları her toplumda görülebilecek münferit taşkınlıklar olarak değerlendirmiş, bu izah şekli bir çok çevrelerde de inandırıcı olmuştur.

Bugün anayasa rejimini ve devrimleri tehdit eden ve Türkiye'yi bir Ortaçağ karanlığına sürüklemeğe hazırlanan irtica tehlikesinin vehametini tam anlamıyla kavrayabilmek için, bu gerici hareketin arkasındaki kuvvetleri, Türkiye'de bilerek ya da bilmeyerek bu harekete dahil olan unsurları tanımak lâzımdır.

Türkiye'de irtica Ortadoğu'daki Müslüman Kardeşler Teşkilâtı ile bağlantılı olarak faaliyet göstermektedir. Müslüman Kardeşler'in görünürdeki amacı, bütün dünyadaki müslüman halkları şeriat üzerine kurulmuş tek bir devlet halinde toplamak, milliyetçilik ve ırk anlayışlarını yoketmektir. Uluslararası bir nitelik taşıyan Müslüman Kardeşler hareketinin ardında ise Anglo-Amerikan emperyalizmi bulunmaktadır. Özellikle Ortadoğu'daki Arap devletlerinde milliyetçi ve sosyalist akımların kuvvetlenmesi, iktidarları ele geçirmesi üzerine petrol çıkarlarını tehlikede gören Anglo-Amerikan emperyalizmi, islâmı politize etmek gereğini duymuş ve Müslüman Kardeşler hareketini CIA vasıtasıyla desteklemeğe başlamıştır.

Ortadoğu'daki Müslüman Kardeşler hareketini, Suudi Arabistan Kralı Faysal himaye etmektedir. Suudi Arabistan ve Ürdün Krallıklarıyla petrol şeyhliklerinde esasen iktidarı elinde bulunduran gerici kuvvet, bir yandan Suriye, Irak ve Birleşik Arap Cumhuriyeti gibi anti-emperyalist ve devrimci ülkelerde hükümet darbeleri yaptırarak iktidarları ele geçirmek için çalışırken, bir yandan da Pakistan, İran ve Türkiye gibi ülkelerde şeriata dayanan rejimler kurulmasını sağlamak için yoğun bir faaliyet göstermektedir.

Müslüman Kardeşler Akşam Gazetesi'nde İlhami Soysal'ın detaylı olarak açıkladığı gibi, Ortadoğu'da gerici hareketi tek elden yürütmek üzere, merkezi Mekke'de olan bir İslâm Dünyası Birliği kurmuşlardır. Arapça adı Rabitat-ül Alem-il İslâmî olan bu birlikte bütün Ortadoğu ülkelerinin ve diğer Asya - Afrika müslüman ülkelerinin temsilcileri bulunmaktadır.

Bu birliğin kurucuları arasında Türkiye adına da eski DP ve AP milletvekillerinden Ahmet Gürkan ile Sebilülreşat Dergisi sahibi Salih Özcan yer almaktadır. Ahmet Gürkan, daha önceki dönemde Türk Parlâmento Heyeti'nin başkanı olarak da Suudi Arabistan'a gitmiştir.

İslâm Dünyası Birliği, yani Müslüman Kardeşler, Türkiye'deki irticaî faaliyeti, İlim Yayma Cemiyeti aracılığıyla yürütmektedir. Türkiye'deki hareketin beyni durumunda olan İlim Yayma Cemiyeti'nin 17 şubesi ve 35 milyon liralık yıllık bütçesi vardır. Müslüman Kardeşler, İlim Yayma Cemiyeti'nin himayesinde şeriatçı düzenin kadrosunu hazırlarken, bir yandan da devlet sektöründe çeşitli kilit noktaları ele geçirmekte, bu arada sağcı dernekleri de kontroluna alarak gerici hareketin vurucu kuvvetini meydana getirmektedir.

İlim Yayma Cemiyetine bağlı olarak çalışan kurumların başında İslâm Enstitüleri, İmam Hatip Okulları ve Kur'an Kursları gelmektedir. Türkiye'de mevcut beş İslâm Enstitüsü, 62 İmam Hatip Okulu ve onbinlerce kuran kursu irtica ordusunu teşkil etmektedir.

MEHMET TURGUT
— Geri plândaki adam —

İrtica propagandası ise özellikle üç gazete tarafından yürütülmektedir. Bunlar Bâbıâlide Sabah, Bugün ve İttihad gazeteleridir.

Bâbıâlide Sabah Gazetesi, aynızamanda Türkiye - Suudi Arabistan Dostluk Cemiyeti'nin de karargâhıdır ve kurucusu Muammer Topbaş, sık sık Suudi Arabistan'a giderek Müslüman Kardeşler ile teması sürdürmektedir.

Bugün Gazetesi'nin sahibi Mehmet Şevket Eygi de, hâlen «hac» farizasını ifa etmek gerekçesiyle Suudi Arabistan'da bulunmaktadır.

Son zamanlarda haftalık olarak yayınlanmaya başlayan İttihad Gazetesi Sahibi de Suudi Arabistan'ı sık sık ziyaret etmektedir ve son defa Cumhurbaşkanı Sunay'ın bu ülkeyi ziyareti sırasında kendisini karşılamıştır.

Müslüman Kardeşler, Türkiye'de duruma tam anlamıyla hâkim olabilmek için ekonomi alanında hâkimiyet kurulması gerektiğini kabul ederek büyük savaşı bu alanda vermektedirler. Özel teşebbüs alanındaki mücadele **«yahudi ve mason aleyhtarlığı»** şeklinde yürütülmektedir.

Bu mücadelenin beyni ise, Odalar Birliği Genel Sekreteri olan Prof. Necmettin Erbakan'dır. Prof. Erbakan, aynızamanda İlim Yayma Cemiyeti Müşavere Heyetindedir.

Türkiye Odalar Birliği ile İlim Yayma Cemiyeti arasındaki koordinasyon ise bu birliğin İstanbul İrtibat Bürosu tarafından sağlanmaktadır. Bu büro bir ara Ankara'ya nakledilerek lâğvedilmişse de, yeniden kurulması için çalışmalar yapılmaktadır.

Türkiye Odalar Birliği içerisindeki bu ümmetçi çalışmalarda Necmettin Erbakan ile muavini Rıfat Boynukalın'ın karşısında birlik başkanı Sırrı Enver Batur yer almaktadır. Ancak, Ziraat Odaları Birliği Genel Başkanı Fahri Tanman ile sıkı işbirliği kuran Erbakan'ın Odalar Birliği personeli ile topluca cuma namazları kılması ve kilit noktalara ümmetçilerin adamlarının getirilmesi, hâlen Batur'u güçsüz kılmış bulunmaktadır.

Müslüman Kardeşler, özel sektör alanında son olarak da Akbank'ın büyük ortaklarından Sakıp Sabancı'ya çengel atmışlardır.

İlim Yayma Cemiyeti ile Türkiye Odalar Birliği arasında koordinasyon kurarak özel sektörde hâkimiyeti ele geçirmiş bulunan Necmettin Erbakan, Müslüman Kardeşler tarafından, ANT'ın önceki sayılarında da açıklandığı gibi, Demirel'in yerine geçecek adam olarak görülmektedir.

Zira, Müslüman Kardeşler AP içerisinde de önemli bir kuvvet teşkil etmektedir. AP içerisindeki teşkilâtlanma, Milliyetçiler Derneği ve Türk Ocağı'ndan yetişenlerin parti liderliğini ve başbakanlığı masonluktan gelme Demirel'e kaptırmalarından sonra başlamıştır. Ankara'da bulvar pastanelerinde ve evlerde düzenlenen rakı sofralarında konu iyiden iyiye işlenmiş ve YENİ DÜNYA adı verilen harekete bir lider aranmıştır. Başlangıçta hareketin lideri olarak **Saadettin Bilgiç** görülmüş, fakat sonraki tutumu ile Bilgiç harekete liderlik edebilecek niteliklerden yoksun olduğunu ortaya koymuştu. Bilgiç'in yetersizliği karşısında başka isimler ortaya çıkmıştır. YENİ DÜNYA hareketinin bugünkü yıldızları Millet Meclisi Başkanı **Ferruh Bozbeyli**, Sanayi Bakanı **Mehmet Turgut**'tur. Demirel'in YEMİNLİLER Grupu karşısında YENİ DÜNYA hareketi gün geçtikçe kuvvetlenmektedir. Suudi Arabistan'a tantanalı bir ziyaret yapan Ferruh Bozbeyli'nin bu dönemde Demirel'in muhalefetine rağmen yeniden Meclis Başkanlığına seçilmesi, YENİ DÜNYACI'ların büyük başarısı olmuştur.

FERRUH BOZBEYLI
— Yeni Dünya'nın yıldızı —

Sanayi Bakanı Mehmet Turgut, şimdilik perde arkasında kalmakta ve YENİ DÜNYA Grubu'nun yönetim işleri AP Zonguldak Milletvekili **Kemal Doğansungun** tarafından yürütülmektedir. **Mesut Erez** (Kütahya), **Hami Tezkan** (Bolu), **Ömer Öztürkmen** (Bursa), **Zühtü Pehlivanlı** (Ankara), **Faik Kırbaş** (Burdur), **Feyyaz Köksal** (Kayseri) de bu grupun sivri isimleridir.

Grubun en güçlü siması Mehmet Turgut bütün faaliyeti kimseye sezdirmeden plânlamakta ve devlet sektörünün kilit noktalarına Müslüman Kardeşler'in adamları getirilmektedir. Meselâ Devlet Plânlama Teşkilâtı'nın başına **Turgut Özal**, Türkiye Petrolleri Anonim Ortaklığı'nın başına kardeşi **Korkut Özal**, D.D.Y. Genel Müdürlüğü'ne **Vedat Önsal**, YSE (Yol, Su, Elektrik) Genel Müdürlüğü'ne **Mehmet Gölhan** getirilmişlerdir.

Müslüman Kardeşler'in plânına göre, Türkiye'nin yönetimi ele geçirildiği takdirde Cumhurbaşkanlığına Ferruh Bozbeyli, Başbakanlığa ise büyük bir ihtimalle Necmettin Erbakan getirilecektir.

YENİ DÜNYA'cılar tavandan tabana doğru iktidara hâkim olma yolundadırlar. Devlet sektöründe ve özel sektördeki başarılarıyla plânlarının yüzde 40'nı gerçekleştirmiş olan YENİ DÜNYA'cılar, şimdi bütün çalışmalarını teşkilâta kaydırmışlardır. AP taşra teşkilâtında özellikle milletvekilliğine adaylık koyacak kimselerle sıkı dostluklar kurulmaktadır. YENİ DÜNYA'cılar, istedikleri kişileri parlamentoya sokabilmek için ön seçimde kullanılmak üzere en az Demirel kadar para harcamayı karar altına almışlardır.

Müslüman Kardeşler, seçim yoluyla iktidarı ele geçiremezlerse ne olacaktır? Bunun cevabını, Türkiye'de sağın vurucu kuvvetlerini meydana getiren bir takım yan derneklere çengel atılmasında aramak gerekir. Zira Komünizmle Mücadele Dernekleri, geçen yıl ırkçıların elinden ümmetçilerin eline geçmiştir. İlhan Egemen Darendelioğlu başkanlıktan düşürüldükten sonra yerine Ege Üniversitesi öğretim üyelerinden ümmetçi Saffet Solak getirilmiştir. Millî Türk Talebe Birliği de bir kaç yıldan beri ümmetçilerin kontrolu altındadır. Bugün Gazetesi ile aynı çatı altında bulunan Yeşilay Cemiyeti ile 200 şubesi bulunan Hademe-i Hayrat Cemiyetleri de Müslüman Kardeşler'in vurucu kuvvetleri arasındadır. Mücadelelerinde hangi metodları kullandıklarını son baskın olaylarında açıkça ortaya koyan bu vurucu kuvvetlerin Müslüman Kardeşler safında yer alması, demokratik yoldan iktidar ele geçirilemediği takdirde hangi yola başvurulacağı sorusuna yeterli cevabı teşkil etmektedir.

VİETNAM ARENASI

Yaşar Kemal

Çağımızda halklar uyanıyor, binlerce yıllık köle insanlar, köle milletler zincirlerini koparıyor ve bu yüzden dünyamız çağların en mutlusu oluyor. Övünülecek bir çağ oluyor. İnsan soyu belki bir gün diyecektir ki, o yirminci yüzyılın insanları ne mutludurlar ki, zincirlerin kırılışını gözleriyle gördüler, zincirleri kırdılar, zincirlerin kırılışını yaşadılar, savaştılar.

Bir de çağımız utanç verici bir çağ. Koskoca Amerikan devi, uygarlığın zirvesine varmış, elinde atomu, insanın vardığı en son tekniği ele geçirmiş her şeyiyle, bütün gücüyle Vietnamın üstüne yüklenmiş.. Ve napalm bombasıyla, ve bilyalı bombalarıyla ve dev uçaklarıyla, ve 180 milyonuyla, ve ateşle, demirle.. Yerden fışkıran, gökten yağan cehennemiyle... çırılçıplak, yalın ayak, başı kabak bir avuç insanın üstüne yüklenmiş.. Vietnam artık bir yeryüzü mezbahasıdır. Bu korkunç mezbahada bütün insanlığın gözü önünde Amerikan devi bir avuç çırılçıplak insanı kesiyor, doğruyor, yok ediyor... Ve insanlığın üstüne bir ölüm soluğu gibi, bir kara bulut gibi zafer türkülerinin en onur kırıcısını gönderiyor.

Yeryüzü bir arenadır. Ve bu arenada zırhlarla, atomlarla, ateşle, çelikle donanmış bir dev, karşısında da çırılçıplak üç yaşında çocuklar... Dev, çocukları doğruyor ve yeryüzü bunun seyircisi... Böyle bir insanlıktan artık hayır mı kalır? Gene de bu aşağılık, bu soysuz durumdan insanoğlunu Vietnam'ın direnci, kahramanlığı kurtarıyor. Eğer insanlık bu korkunç yıkımdan sonra, aldığı bu öldürücü yaradan sonra ayakta kalacaksa o da Vietnam'lıların kahramanlığından dolayı olacaktır. Amerika devi insanlığın hastalığı, Vietnam namusu ve sağlığıdır.

Gözü dönmüş Amerikan'a, Johnson'a hiç bir şey demiyorum. Arenanın seyircilerinde, Sovyetler Birliği'nde, Çin'de, Fransa'da, İngiltere'de, Almanya'da, İtalya,da,, tekmil büyüklü küçüklü milletlerde hiç mi insanlık kalmamış? O güzelim Amerikan milletinde hiç mi insanlık kalmamış... Amerikan gençliği, Amerikan halkı, işçileri daha ne güne duruyorlar? Arenanın seyircisi olmanın Johnson olmaktan bir farkı var mı sanıyorlar?

Hitleri seyrettik. Yıllar yılı insanlığımızı öldürdü. Almanya'yı bir Yahudi mezbahasına çevirdi. Ondan sonra da dünyayı mezbahaya çevirdi.

Şimdi Johnson'u seyrediyoruz. Bir avuç Vietnam'lı et ateşe, çeliğe karşı koyarken, hattâ ateşi, çeliği yenerken övünüyor, alkışlıyoruz onları. Ama seyrediyoruz. Böyle giderse, sonuç Hitler'in sonucu olacaktır. Vietnam'dan sonra dünya mezbahasını seyredecek göz kimsede kalmayacak. Kimse kalmayacak.

Bu korkunç Mars'a insanlık bir şey söylemeli artık... Bir şey yapmalı. Bu korkunç Mars'a Amerika bir şey söylemeli. Amerikan gençliği, Amerikan işçileri, Amerikan aydınları, Amerikan halkı, Lincoln'ün, Faulkner'ın halkı bir şey yapmalı... Vietnam'ın çıplakları nasıl insanlığımızı kurtarmışsa, Amerika'nın iyi insanları da Vietnam mezbahası seyirciliğinden, Vietnam arenası seyirciliğinden düyamızı kuratrmalı. Bu korkuç, tüyler ürpertici seyircilikten ancak ve ancak bizi Amerikan halkı kurtarabilir.

Peki, Amerikan sanatçıları nerde? Romancıları, şairleri, eleştiricileri, ressamları, müzikçileri, sinemacıları nerede? Vietnam'a karşı koyduğundan dolayı, bir Joan Baez'in dışında kaç sanatçı hapiste? Steinbeck mi? Vietnam kasaplarıyla birlik olduğundan bu yana, yazar soyunun bu yüz karasının kitaplarını tutmağa artık elim varmıyor..

Bir şey daha var insanlık dışı olan, sömürgeciliğe karşı ilk savaş bayrağını açmış, ve etle, çeliğe karşı koymuş ve Vietnam döğüşü gibi insanlığı onurlandıran bir döğüş vermiş Mustafa Kemal'in memleketinden bazı insanlık dışı yaratıklar çıkıyor, Vietnam arenasının kasaplarını tutuyor, onları alkışlıyor.

Bir şey daha var insanın yüreğini burkan, özerkliği olan TRT aynen kasapların ağzıyla konuşuyor Vietnam haberlerini verirken..

İnsanlık için Vietnam arenasının seyirciliği yetmiyormuş gibi, bir de arenanın kasaplarıyla birlik olmak... Hele Türkiye'de... Yuf olsun, yüzbinlerce yuf olsun ervahımıza...

Çağımız güzel çağ, halklar uyanıyor. Zincirler paramparça... Çağımız utanç verici bir çağ. Vietnam arenasının zavallı seyircileriyiz. Ne acı...

Cevap ve Düzeltme

Derginizin 56 sayılı nushasının 4'ncü sahifesinin 1'nci sutununda «yiyin efendiler yiyin» başlıklı yazının şahsımla ilgili olan kısmı hakikete uygun değildir.

1. Ben Atatürk derneğinin kurucu üyesiyim. Fakat Bakırköy C. H. H. İlçe İdare heyeti üyesi ve müteahhit değilim.

2. Yazınızda bahsi geçen dava: Davalı haksız fiiliyle arsama tecavüz ettiği kısmın bedelinin ödenmesi ve hafriyat topraklarının arsama atılmış olmasından dolayı tazminat davası olup Anıt yıkma, bölme ve kaldırma davası değildir. Bedeli istenen kısımda Anıtın kaidesi ve kendisi ile ilgili olmayıp arkasına isabet eden toprak kısımdır.

İsmail Fırat
Bakırköy İstasyon Cad.
Erkunt iş hanı

CIA'nın kirli oyunları açıklandı

● TMTF Genel Başkanı CIA'nın öğrenci kuruluşlarını nasıl ele geçirdiğini tesbit ederken bir Türk mühendisi de CIA hesabına çalışmayı reddettiği için Amerika'dan çıkartıldı

● CIA hesabına çalışmayı reddettiği için Amerika'dan çıkarılan Türk mühendisi Oğuzcan Özaltın Yeşilköy hava alanında...

Amerikan Haber Alma Teşkilâtı CIA'nın, üniversiteleri nasıl ele geçirdiği ve Amerikalı öğrencileri, hattâ Amerika'da okuyan yabancı öğrencileri nasıl casus olarak kullandığı, 3. Avrupa Yüksek Öğrenim Konferansı'nda Türk delegasyonunun isteği üzerine resmen açıklanmıştır.

18 ülkenin katıldığı 3. Avrupa Yüksek Öğrenim Konferansı'na Türkiye'den T.M.T.F. Genel Başkanı Sencer Güneşsoy başkanlığında bir delegasyon katılmış ve Güneşsoy 17 ülkenin gösterdiği aday olarak kongre başkanlığına seçilmiştir. Konferans 26 Şubat 1968'de Amsterdam'da başlamış ve toplantı boyunca bütün ülkelerin eğitim sorunları görüşülmüş ve Türk delegasyonunun verdiği bir önerge üzerine az gelişmiş ülkelerin sorunları ayrı bir gündem maddesi olarak uzun uzun tartışılmıştır.

Bu arada CIA ile Uluslararası Öğrenci Konferansı (ISC) arasındaki endişe verici ilişkileri de gün ışığına çıkarmak üzere harekete geçen Güneşsoy, ISC'nin merkezine giderek CIA'nın dünyadaki ve yüksek öğrenim gençliği arasındaki oyunları üzerinde görüşmelerde bulunmuş, geçen yıl CIA'nın bütün baskılarına rağmen Amerikan Öğrenci Örgütü (USNSA) Başkanı tarafından yapılan açıklamaları söz konusu etmiştir. Uzun görüşmelerden sonra Güneşsoy, bütün ülkeleri ilgilendiren bu konuyu bir mektup - soru halinde ISC Başkanı'na vermiştir. Güneşsoy'un ISC Başkanı Mr. Ram Lakhına'ya verdiği mektup-soruda şöyle denilmektedir:

● Uluslararası Öğrenci Konferansı Başkanı açıklıyor.

«ISC ve CIA arasındaki ilişki, TMTF yöneticileri arasında en çok ilgi duyulan bir konudur. TMTF, bugün Türkiye'nin ekonomik bakımsızlığı için mücadele etmektedir ve bu mücadelesinde Amerikan emperyalizmini ve onun ahlâk dışı casusluk teşkilâtı CIA'yı en büyük düşman olarak kabul etmektedir.

Bu duruma göre ISC ve CIA arasındaki ilişkiyi, önce dünyanın az gelişmiş bir ülkesinin vatandaşı olan Mr. Ram Lakhına olarak, sonra da ISC'nin Başkanı Ram Lakhına olarak cevaplandırmanızı rica ederim.»

Güneşsoy'un 6 Mart 1968'de sorduğu bu soruya ISC Başkanı 7 Mart 1968'de cevap vermiş ve bir çok gerçeği ortaya çıkarmıştır.

Cevapta 1966 yılına kadar olan suçlamalar kabul edilmekte, fakat o zamana kadar oynanan bu oyunlardan Amerika dışındaki diğer yöneticilerin haberdar olmadıkları bildirilmektedir.

Açıklamada ISC'a büyük meblâğlar halinde para yardımında bulunan bir kaç Amerikan vakfının tamamen CIA'nın kurduğu şirketler olduğu, ancak Amerikan Öğrenci Örgütü (USNSA) Başkanı'nın CIA'ya direnmesi üzerine bu gerçeğin ortaya çıktığı belirtildikten sonra şöyle denilmektedir:

«O tarihe kadar ISC'da görev alan öğrenciler, bu görevlere atanmadan önce CIA ile bir anlaşma yaparlar ve bu anlaşmaya göre CIA'nın casusu olarak çalışırlardı. Adı geçen anlaşmaya riayetsizlik halinde Amerikan kanunlarına göre verilecek ceza 24 yıl ağır hapistir. Ancak USNSA'nın son başkanı CIA ile böyle bir anlaşma yapmayı reddetmiş ve dönen dolapları ISC yöneticilerine açıklamıştır.»

Ram Lakhına, cevabında, olaydan sonra Amerikan vakıflarından alınan bütün yardımların reddedildiğini, ISC Genel Merkezi'nde yönetici ve görevli olarak çalışan bütün Amerikalıların çıkarıldığını, Amerikan Öğrenci Örgütü'nün ISC üyeliğinden geçici olarak affedildiğini, bundan başka hiçbir Amerikan Vakfı'ndan yardım alınmayacağını da belirtmektedir.

● CIA Ajanı olmayı reddeden Türk genci açıklıyor.

Bu cevap üzerine TMTF Genel Başkanı Sencer Güneşsoy, Ankara Bayram Gazetesi'ne yaptığı bir açıklamada şunları söylemiştir:

«Bütün bunlara rağmen konferans boyunca edindiğim kanaat, CIA'nın bu emelinden aslâ vazgeçmeyeceğidir. Vahim neticeler doğuracak olan bu konu ISC'da unutturulduktan sonra tekrar hortlatılacaktır. Bu gerçek karşısında TMTF daima uyanık olacak ve konu üzerinde titizlikle durmakta devam edecektir.»

Konferans sonunda ISC tarafından TMTF'na verilen bir yazıda, TMTF'nin dinamik bir mücadele yaptığı ve bu çalışmalarında ISC'ın gerekli maddi ve manevi yardımlarda bulunacağı kaydedilmektedir.

Öte yandan, Amerika'da öğrenim yapan bir Türk genci de CIA'nın kendisine «ajan» olmak için yaptığı teklifi reddettiğinden dolayı Amerika'dan sınırdışı edilmiştir.

Oğuzcan Özaltın adında 31 yaşındaki Tarsus'lu mühendis, Robert Kolej'den mezun olduktan sonra 1960 yılında doktora yapmak üzere Amerika'ya giderek Colorado Üniversitesi'ne girmiş, ancak CIA'nın yaptığı baskı üzerine öğrenimini tamamlayamadan Amerika'yı terketmek zorunda bırakılmıştır. Geçen hafta uçakla yurda dönen Oğuzcan Özaltın, bu konuda basına yaptığı açıklamada başına gelenleri anlatmış, bütün itirazlarının ve Federal Mahkeme'ye yaptığı müracaatın reddedildiğini belirterek şöyle demiştir:

«Colorado Üniversitesi'nde mezunlara iş veren bir büro var. CIA'ya mensup olduğu bilinen ve pek çok isimle tanınan bir şahıs bu büroya müracaat etti. Bu casusluk teşkilâtına ajan temin etmek istediklerini bildirdi. Bu hareketi, üniversitede okuyan elli kişi bir gösteri tertipleyerek protesto etti. Bu elli kişi arasında ben de vardım.»

Özaltın, gösteri yapan 50 kişiden 22'sinin isimlerinin tesbit edildiğini, 9'unun geçici tard cezası ile üniversiteden uzaklaştırıldığını, geri kalanlara ihtar verildiğini bildirmiş, sözlerine şunları eklemiştir:

● Gençlik daha uyanık olmak zorundadır.

«Üniversiteden uzaklaştırılanlardan ayrı olarak benim de işime son verildi. Hep birlikte üniversitenin yönetim kuruluna itirazda bulunduk. Disiplin Kurulu kararı tasdik edildi. Bu sefer mütevelli heyetine başvurduk. Onlar da itirazımızı dikkate almadılar. Karar tasdik edildikten hemen iki gün sonra Muhaceret Bürosu'ndan 30 gün içinde Amerika'yı terketmemi isteyen bir mektup aldım. Üniversiteyi Federal Mahkeme'ye şikâyet ettim ama mahkeme de aleyhimde karara vardı.»

CIA'nın üniversiteler üzerine ovnadığı kirli oyunlar bu şekilde belgeler ve olaylarla açığa çıktıktan sonra Türk üniversite gençliği, Güneşsoy'un da belirttiği gibi, Amerikan emperyalizmine karşı daha uyanık olmak zorundadır. Zira Türkiye üniversiteleri de, aynı metodlarla dejenere edilmekte ve bilim kurumları egemen sınıfların beyin yetiştirdikleri çiftlikler haline getirilmek istenmektedir. Nitekim değerli bilim adamlarımızdan Yalçın Küçük, karşı sayfadaki yazısında Türk Üniversitelerinin karşı karşıya bulunduğu tehlikeleri büyük bir cesaretle ortaya koymuştur. Egemen sınıfların Türk üniversitelerinde uyguladıkları metodlarla CIA'nın Amerikan üniversitelerinde uyguladığı metodlar arasındaki benzerlik bütün üniversite gençliğini ciddi olarak düşündürmelidir.

TERS DÜŞENLER

Bir parti düşünün ki, devlet güdümünde kamu yararını başlıca ölçü kılan bir Anayasanın kamu yararını yine ana ilke belleyen Sosyalizme kapalı olduğunu ilân eder, işte, asıl, o partinin kendisi o Anayasaya ters düşmektedir.

Bir parti düşünün ki, beş-on vurguncunun çıkarı için halkın yine halkın oyuyla anasının ağlatılmasına göz yumduktan sonra, Demokrasiyi halkın halk için, halk tarafından yönetilmesi **diye anlıyan bir başka partiyi Demokrasinin kundakçısı olmakla suçlayıp, kapatmağa yeltenir, bu arada da milet vekillerini Parlâmento içinde alâmeleinnas dövdürür, işte, asıl, o partinin kendisi Demokrasiye ters düşmektedir.**

Bir parti düşünün ki, bir ülkenin alın yazısını Amerikalılara yazdığı curnallerle bir tutmağa utanmazken, Milli Bağımsızlığı yeniden kazanma, yabancı sultasına son verme dâvası uğruna canını sebil eden yazarları, aydıları vatan - hainliği **ile lekelemeye kalkar, işte, asıl, o partinin kendisi Milli Bağımsızlığa ters düşmektedir.**

Bir parti düşünün ki, bir yandan halk yığınlarının gözünün açılmasını kör inançları tozutarak geciktirmeğe çalışır, bir yandan toplumu Uygar Bir Toplum haline getirme şevkiyle yanan Dinç Güçlerin memleketi Batılı medeniyet düzeninden koparma hevesilisi **olduklarını öne sürer, işte, asıl, o partinin kendisi Medeniyete ters düşmektedir.**

Bir parti düşünün ki, hem Adaletten dem vurur, hem de hakkımı arayım **derken dipçiklenen maden işçisiyle, hakkın yerini bulması için kılı kırk yaran, onun için de tü-kaka bellediği en yüksek Adalet organlarını** düzen düşmanı **diye kötülemekten geri durmaz, işte, asıl, o partinin kendisi Adalete ters düşmektedir.**

Ters düşmektedir, çünkü böyle bir parti Anayasanın da, Demokrasinin de, Milli Bağımsızlığın da, Medeniyetin de, Adaletin de tersidir.

Ve onun içindir ki, o parti, bütün tersler gibi, yere ters düşecektir.

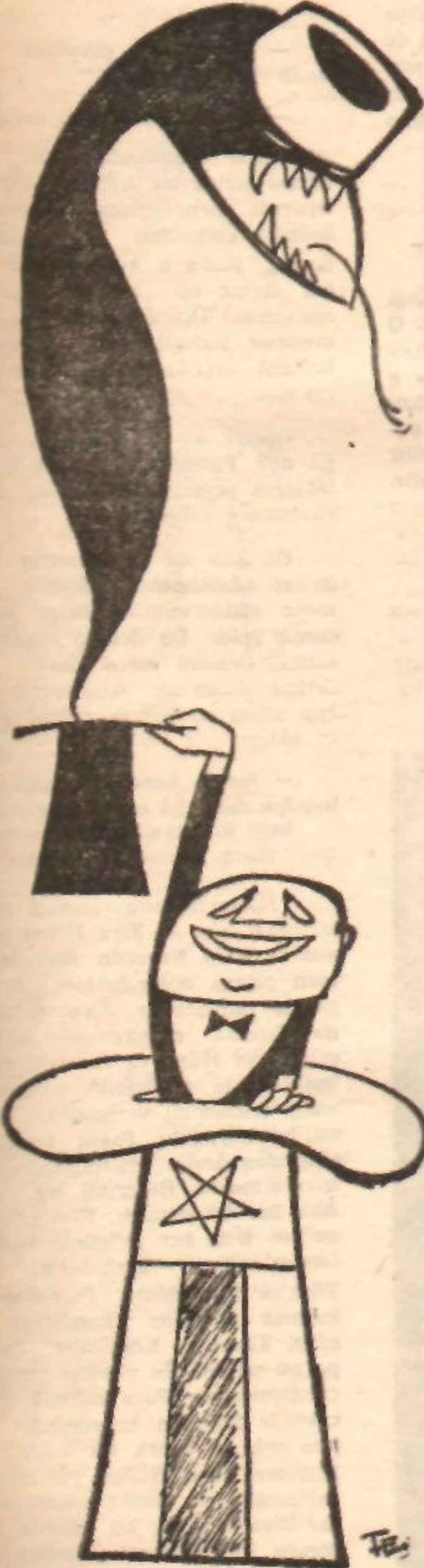
Üzerine bir gün bir Faşist tüyü de dikilir belki...

Can YÜCEL

AŞILAN ÜNİVERSİTE

Yalçın KÜÇÜK

Ferruh Doğan

Öyle görülmektedir ki, Üniversite, 27 Mayıs sarsıntısından kendisini kurtaramayan pek az kurumdan biridir. 27 Mayıs ile birlikte en çok prestij kaybeden ve daha sonraları bunu tekrar kazanmada en az başarı gösteren kurum üniversite olmuştur. Prestij kaybının nedeni 1960 öncesinde savunuculuğunu yaptığı sorunların Türkiye'nin kalkınması bakımından oldukça yetersiz oluşunun, yakın zamanlarda bütün açıklığı ile ortaya çıkmasıdır. Yakın zamanların olaylarının aydınlık bir biçimde gösterdiği gibi, üniversitenin gerekli ve yeterli olduğunu tekrar tekrar ileri sürdüğü kurum ve kuruluşların bütünü, Türkiye'nin gerçek sorunları ve bunların çözümleri olmaktan uzaktır. Bunlar, en iyi bir olasılıkla, gerçek sorunların tanımlanması ve çözümlerinin aranması için gerekli bir çerçeveden ibarettir.

27 Mayıs'ın kısa bir süre içinde gerçekleştirdiği bu gelişme dolayısıyla kamuoyunun güvenini yitiren tek kurumun üniversite olmadığında hiç bir kuşku yoktur. Yalnız böyle kurumların bir çoğu, ya yeni ve daha inandırıcı sorunları tanımlama yoluna gitmişler ya da böylece tanımlanmış sorunların savunuculuğunu benimsemişlerdir. Üniversite böyle bir gelişme gösterememiştir ve dolayısıyla da Türkiye'nin toplumsal yapısında eski ağırlığını tekrar elde edememiştir. Bunun sonucu olarak da bugün üniversite, eski öncü rolü yerine kurulu düzenin çekingen bir savunucusu rolüyle yetinmek zorunda kalmıştır.

Bu oluşumun içsel ve dışsal bazı nedenleri vardır. Üniversitenin kendi yapısı, nedenler arasında önemli bir yer tutmaktadır. Bu yapı, özeleştiri ve özayıklamaya hiçbir imkân tanımayan ve dolayısıyla yeni görüşlerin ortaya çıkma olanağını azaltan bir özelliğe sahiptir. Üniversitenin yapısında, eğitim ve araştırma yeteneğini kaybetmiş veya hiç kazanamamış üyelerin ayıklanması için kullanılabilecek bir mekanizma yoktur. Üstelik bu yapı, bir kez ortaya çıkmış bir üniversite oligarşisine, öğretim üyeleri her aşamadan geçerken, onların kişiliklerini törpülemek ve «objektiflik» adı altında görüşsüzlüğü, kuşkuculuğu aşılamak için kullanılabilecek etkili imkânlar tanımaktadır. Bu nedenlerle de, üniversite değişen koşullara uygun yeni düşüncelerin belirlenmesinde büyük bir isteksizlik ve güçsüzlük göstermektedir.

Bütün oluşumu üniversitenin yapısı ile açıklamanın yeterli olmadığında şüphe yoktur. Üniversitenin yapısı, böyle bir oluşuma elverişli ortamı hazırlamaktadır. Ancak üniversitenin, Türkiye'nin son zamanlarda yaşadığı canlı tartışma sürecinde sesinin duyulmamasının asıl nedenlerini üniversite ile ilgili ve fakat onun dışında olan bazı önemli gelişmelerde aramak gerekir. Bunlardan birisi ve oldukça etkili olanı özel okulculuktur. Özel okulculuğun şimdiye kadar, sadece fırsat eşitliğini bozucu ve düşük nitelikte eğitim verici özellikleri üzerinde durulmuştur. Fakat özel okulculuğun, bunlar kadar ve üniversite söz konusu olduğunda bunlardan da önemli bir rolü genellikle ihmal edilmiştir. Bu, özel okulculuk yolu ile üniversitenin, büyük ölçüde, sermayenin kontrolu altına girmesidir. Özel okullar özel sermaye ile kurulmaktadır ve öğretim kadrolarının çok büyük bölüğünü devlet üniversitelerinin öğretim üyeleri sağlamaktadır. Başka bir deyişle, özel okulculuk yöntemi ile, özel sermaye, üniversite öğretim üyelerinin işvereni durumuna gelmektedir. Büyük bir parçası özel sermayeden ücret alan ve dolayısıyla onun kontroluna giren bir topluluğun ileri atılımların stratejisinin tartışıldığı bir Türkiye'de, kurulu düzene karşı «olumlu bir tarafsızlık» davranışı göstermesi zorunlu olmaktadır.

Üniversitenin bugünkü durumu ile ilgili önemli bir diğer gelişme de eğitim vakfı girişimidir. Büyük reklâmı yapılan bu girişimin görünüşteki amacı üniversite öğrencisine burs vermektir. Girişimin yönetim kadrosunu işadamları ile bazı öğretim üyeleri meydana getirmektedir. İş dünyası ile üniversite çevresinin ismi çok duyulan üyeleri, ilânlara ve propogandaya göre, yüksek öğretimde çığır açacak bir işi başlatmak için bir araya gelmişlerdir. Fakat sağlanması söz konusu olan olanaklara bakıldığında girişimin yüksek öğretimde değil bir çığır açmasını, üzerinde durulmağa değer bir katkıda bulunabileceğini bile iddia etmek çok güçtür. Planlanan burs miktarı çeşitli kamu ekonomik kuruluşlarının yıllardır verdiği burslarla bile karşılaştırılamaz. Bu bakımdan, böylesine amatörce bir girişim etrafında, bu kadar profesyonel ismin bir araya gelişi anlaşılmaz görülebilir. Anlaşılmaz görüneni, anlaşılır yapabilmek için, eğitim vakfı girişimini gerçek yerine koymak gerekir. Aslında, eğitim vakfı iş adamları ile üniversite oligarşisinin kurmuş olduğu bir kulüptür. Klübün gerçek amacı iş dünyası ile üniversitenin işbirliğini sağlamaktır. Daha açık bir deyişle öğretim üyelerini iş çevrelerinin dünya görüşü paraleline sokmaktır. Bunu yapabilmenin yolu ise herşeye rağmen ayrık ses çıkartan, başka bir görüşün savunuculuğunu yapan öğretim üyeleri ile uğraşmaktır.

Üniversitenin yapısı, özel okulculuk, eğitim vakfı, üniversite öğretim kadrosunu temel sorunlar karşısında tutum almaktan uzaklaştırırken, üniversitenin bir diğer parçasının, öğrencilerin, bunun tam tersi bir gelişim içinde oldukları görülmektedir. Üniversite öğrencisi bugün her temelli yurt sorunu konusunda kesin bir davranış almakta ve bunu kendi olanakları ile bütün açıklığı ile ortaya koymaktadır. Üniversite öğrencisinin son yıllardaki davranışı, savunuculuğunu yaptığı sorunları belirleyiş biçimi ve bunları savunmadaki direnişi, onun büyük bir toplumsal bilince eriştiğini göstermektedir. Artık üniversite öğrencisi daha önceleri olduğu gibi, öğretim üyelerinin ortaya attıkları sorunların savunucusu rolünde değildir. Tam aksine özellikle üniversite ile ilgili sorunlarda büyük ölçüde sahipliğini yaptıkları girişimlere, öğretim üyelerini katılmağa çağırmakta ve hâttâ onları zorlamaktadır. Özel okullarla ilgili öğrenci hareketi bu yargıya çok iyi bir örnek olmaktadır.

Bu konuda verilebilecek daha aktüel bir örnek Orta Doğu Teknik Üniversitesi'ndeki dekanlık krizidir. İdari İlimler Fakültesi dekanının görev süresinin uzatılmamasının bir üniversite özerkliği sorunu olduğu herhalde yeteri kadar açık bir gerçektir. Bu konuda ilk tepkinin öğrenciden gelmesi son derece ilginçtir. Daha da ilginç olanı, hâlâ devam eden tek etkili tepkiyi öğrencinin sürdürmesidir. Öğrenci askıda duran bu olaya, üniversite kamuoyunun ilgisini sağlayabilmek için büyük bir uyanıklık göstermektedir. Çeşitli yerlerde, olayın ilk heyecanı ile ortaya çıkmış olan tepkiler büyük bir hızla kısırlaşır ve yerini çeşitli pazarlıklara bırakırken, öğrenci her aşamada daha önceki ile tutarlı ve daha yalın bir biçimde tutumunu belli etmektedir.

Bu iki örnek son derece açıktır. Buradaki sorunlar üniversite özerkliği ile doğrudan doğruya ilgilidir ve ilk bakışta öğrenciden çok öğretim üyesinin problemi özelliğindedir. Buna karşın, temel savunuculuğu öğrenci yapmaktadır. Buralarda öncülüğü yitiren üniversitenin, kendisi ile bu kadar yakından ilgili olmayan ve öğrencinin aktif bir biçimde katıldığı başka temel konularda, bir uyum davranışı içinde bulunmasına şaşmamak gerekir.

Üniversitedeki bu iki yanlı gelişme, ne bir rastlantı ne de bir geçici olgudur. Gelişen koşullar, durgun zamanların saklı tuttuğu çelişkileri su yüzüne çıkartmaktadır. Yakın gelecek bu çelişkilerin nitelik ve nicelik bakımından artışı ile ilgili yeni örnekler getirecektir.

Zekeriya Sertel'in hatıraları

Nâzım Hikm

M. Zekeriya Sertel'in anılarında Nâzım Hikmet'e çok geniş yer ayrılmıştır. Burada biz, bu bölümden sâdece Nâzım'ın Bâbıâli'ye girişi ile ilgili pasajı okurlarımıza sunmakla yetineceğiz.

5

Nâzım Hikmet'i ilk kez 1927'de İstanbul'da tanıdım. O vakitler **«Resimli Ay»** ı çıkarıyordum. Dergide zamanın birçok edip ve yazarıyla işbirliği yapıyordum. Nâzım da Sovyetler Birliğinden yeni dönmüştü. İşsizdi. İş arıyordu. Fakat basında kimse ona iş vermeye cesaret edemiyordu. Zaten o zamanlar büyük bir şair olarak da henüz tanınmış değildi. O vakte kadar basında şiiri çıkmamış, adı duyulmamıştı.

Bir gün Nâzım'ın çok eski arkadaşı ve Türkiye'nin tanınmış yazarlarından Vâlâ Nurettin, beni ziyarete gelmişti. Konuşma sırasında Nâzım'dan söz açtı. Onun çok büyük bir şair olduğunu, fakat hiç bir yerde iş bulamadığını anlattı. Nâzım'ı yanıma alıp birlikte çalışmamızı önerdi. Vâlâ, Nâzım'ın çocukluk arkadaşıydı. Millî Kurtuluş Savaşı sırasında beraberce Anadoluya geçmiş, sonra da birlikte Moskova'ya giderek orada okumuşlardı. 1924'te memlekete döndükleri zaman Vâlâ komünistlikten ayrılmış, fakat Nâzım'la dostluğunu muhafaza etmişti. Nâzım ise, bir parti üyesi gibi faaliyetine devam etmiş, bir ara polisin elinden kurtulmak için İzmir'e sığınmış, fakat sonra gıyaben 15 yıla mahkûm olunca soluğu tekrar Sovyetler Birliğinde almıştı. 1927'de tekrar yurda dönünce ilk işi Vâlâ'yı bulmak olmuş ve onun yardımıyla kendisine bir de iş bulmaya çalışmıştı.

Nâzım'ın tayfası...

Konuştuğumuzun ertesi günü, Vâlâ, Nâzım'ı **«Resimli Ay»** a getirdi. Nâzım'ı ilk kez gördüm. Uzun boylu, sarı kıvırcık saçlı, mavi gözlü, sarı kaşlı, çok sevimli ve güzel bir gençti. İlk bakışta insanı kavrayan bir hâli vardı. Mütevazi, utangaç ve çekingen bir genç izlenimi veriyordu. Selâmlaştıktan sonra iki elini göbeğinin üstünde bağlıyarak karşımdaki koltuğa oturdu. Görücüye çıkmış gelin gibi sıkılıyordu. Vâlâ, Nâzım'ın nasıl büyük bir şair olduğunu anlattıkça, Nâzım, utancından başını yere eğiyor, yüzümüze bakmaya cesaret edemiyordu. Yalnız aradabir, gözaltından beni süzmekten kendini alamıyordu. O gün Nâzım'ın **«Resimli Ay»**da çalışmaya başlamasını kararlaştırdık.

Nâzım, **«Resimli Ay»** a tayfasıyla beraber gelmişti. Eski - yeni, ne kadar komünist arkadaşı varsa, peyk gibi etrafında dolaşır, hemen her gün matbaaya uğrarlardı. Bunlar içinde özellikle biri, işe gelir gibi elinde çantasıyla her sabah benimle beraber matbaaya gelir ,benim çalışma odamda köşedeki koltuğa oturur, akşama kadar yerinden kımıldamazdı. Bu süre içinde hiçbir şey yapmaz, hatta konuşmaz, sâdece bir dedektif gibi benim çalışmamı izlerdi. Bir polis olabilirdi. Fakat değildi. İmanlı bir komünistti. Nâzım'ın Deniz Okulundan arkadaşıydı. Ama nedense Nâzım'ın odasına gitmez, benim odamda oturmayı tercih ederdi.

Bu gencin adı Kerim Sadi idi. Boğaziçinde bir tepede, küçücük bir evde yapayalnız yaşıyordu. İnsanlarla ve hayatla bütün bağlarını koparmıştı. Orada bulduķça marksizme ait kitaplar okur, aklınca yeni teoriler yaratır ve küçük kitapçıklar hazırlardı. Garip, melankolik, sessiz bir adamdı.

Bir gün durup dururken, Nâzım'ın karşı odadan çıktığını görünce yay gibi yerinden fırladı, altındaki koltuğu kaptığı gibi Nâzım'ın üzerine fırlattı. O sırada Nâzım, merdiven başına gelmişti. Koltuk üzerine düşmüş olsaydı, Nâzım tepetaklak merdivenden yuvarlanacak, belki de kolu bacağı kırılacaktı.

Nâzım, bu beklenmeyen saldırıya karşı sesini çıkarmadı. Kerim Sadi de bir şey söylemedi. Kerim Sadi'yi kızdıran neydi, anlaşılamadı. Yalnız utancından çantasını alıp çıktı, bir daha da görünmedi.

Akşam toplantıları

Nâzım'ın **«Resimli Ay»** a getirdiği ikinci arkadaşı Nizamettin Nazif idi. O da delidolu bir gençti. Nâzım'la Moskova'da tanışmışlardı. **«Resimli Ay»** a başladığı günlerde **«Kara Davut»** adında tarihî bir roman çıkarmıştı. Bu romanıyla dağlar yaratmış gibi övünür dururdu. Her gün matbaaya gelir, Nâzım'ın çalıştığı odada yüksek sesle nutuk verir gibi, konuşur, benim odama arada sırada uğrardı. Gazetelere tarihî tefrikalar yazarak geçinirdi.

Bir gün Nâzım'ın çalıştığı odaya gittim. Baktım, Nâzım, Nizam ve Nail adında Nâzım'ın yetiştirmeye çalıştığı genç, birer masaya oturmuşlar, harıl harıl birşeyler yazıyorlar. Benim odaya girdiğimi farketmez gibi davrandılar. İşleri aceleymiş gibi habire yazıyorlardı.

— **Ne oluyor çocuklar**, dedim, nedir bu faaliyet?

— **Roman yazıyoruz**, dediler.

Meğer Nizamettin Nazif, gazetelerden birine bir haftalık tefrika yetiştirme zorundaymış. Romanın bir haftalık konusunu arkadaşlarına anlatmış, sonra o konuyu üçe ayırıp her birine bir kısmını yazmasını emretmiş. Üçünün ayrı ayrı yazdığı kısımlar birleştirilerek gazeteye bir haftalık tefrika halinde gönderilecekmiş...

Gazete bir burjuva gazetesi değil mi? Patronu aldatmak bir ahlâksızlık sayılmazdı! Bu işi yaparken vicdanları rahattı.

Bir gün de Nizamettin Nazif'i devlet adamlarından biriyle görüşmeye göndermiştim. Uzun bir demeçle geldi. Bu demeç gazetede çıkınca, demeci veren devlet adamı derhal yalanladı. Nizamettin Nazif'e işin aslını sorduğum zaman şu cevabı aldım:

— **Sanki kendisiyle görüşseydim, bundan daha iyi mi demeç verecekti?**

Belli ki adamla görüşmemiş, demeci masa başında yazmıştı?

Nâzım'ın bize tanıttığı arkadaşlarından biri de Ziya Hilmi idi. Nâzım ve Vâlâ Nurettin, Bolu'da öğretmen olarak bulundukları sırada bu gençle tanışmışlar. Ziya Hilmi, orada ağırceza mahkemesi başkanı imiş. Ziya Hilmi de komünistti. Ağırbaşlı, sâkin görünüşlü, samimî bir adam izlenimini veriyordu. Marksizmi iyi biliyordu. Fakat komünistliği yüzünden devlet dairelerinde çalışamaz olmuştu. Becerikli bir adamdı. Aklı her işe yatardı. Elinden her iş gelirdi. Bize her gelişinde başka bir işte olduğunu öğrenirdik. Aklınca Türkiye Komünist Partisine para bulmak hevesine kapılmıştı. Ona göre, Türkiye Komünist Partisinin parası yoktu. Bu yüzden gereği gibi çalışamıyordu. Para bulmak için de vaktiyle Stalin'in başvurduğu söylenen yolu denemek fikrindeydi. Söylentilere göre, Stalin, partisine para sağlamak için banka soymamış mıydı? Ziya'ya göre, bu uğurda herşey meşru idi. **«Maksat, vasıtayı meşru kılar»** tezini savunuyordu. Bu düşünce, onu çeşitli maceralara attı; sonunda eroin yapan bir atölye açtı ve orada yanarak öldü.

Nâzım her sabah erkenden işine gelir ve muntazam çalışırdı. Bir taraftan da odasında aşağı yukarı dolaşarak şiir yazardı. Sonra gelir, yaz-

Zekeriya Sertel eşi Sabiha Sertel ile beraber

...et Babıâli'de

dığı şiiri bize okurdu. Akşamları mutlaka birimizin evinde, fakat daha çok bizim evde toplanırdık. Bu toplantılar, birer «edebiyat olayı» sayılabilirdi. Çünkü bu samimi toplantılarda şiirler okunur, müzik dinlenir, tartışmalar yapılırdı. Çok kez, Nâzım, yeni bir sanat ve şiir anlayışı ortaya atar, bunun üzerinde ateşli tartışmalar yapılırdı. O günler, hayatımızın en mutlu, en yaratıcı dönemiydi. Akşam tartışmaları, bize ertesi gün yeni hamleler yapma hızını verirdi.

Peyami Safa

Nâzım, daha çok komünizmi yaymak ve etrafındakileri komünizme kazanmak meraklısıydı. Onun için tartışmaların en önemli ve devamlı konusu komünizmdi. Bu konu, Peyami Safa'yı çileden çıkarıyordu. Peyami, çok zeki ve kabiliyetli bir gençti. O sıralarda «Fatih - Harbiye» romanıyla edebiyat âleminde dikkati çekmişti. Nâzım, onu dâvaya kazanmaya çok önem veriyordu. Onun bütün itirazlarına ve hırçınlıklarına bir peygamber sabrıyla katlanır, onu kandırmaya çalışırdı. Fakat Peyami, zeki olduğu kadar da kötü ruhlu bir adamdı. Çok içki içer, hattâ esrar kullandığı bilinirdi. Bu bakımdan da Nâzım'ın tam zıddı bir tipti. Nâzım'ın çevresinde yarattığı etkiyi kıskanır, onun ak dediğine mutlaka kara derdi. Nâzım'ı kıskanıyor, onun etkisi altına düşmekten korkuyordu. Bütün bunlara bakmıyarak, Nâzım, onu kazanmak umudunu bırakmak istemiyordu.

Peyami de tersine, Nâzım'ı komünizmden caydırmaya çalışıyor, fakat bu çabasında yalnız kaldığını gördükçe deliye dönüyordu. Bu karşılıklı tartışma aylarca sürdü. Sonunda Peyami faşizmi seçti ve bizlerden ayrıldı. O tarihten sonra da ateşli bir antikomünist kesildi ve bütün ömrü boyunca faşizme hizmet etti. Komünizme ve komünistlere şiddetli hücumlar yaptı. Hele Nâzım'la bizlere karşı uydurmadığı iftira, yapmadığı jurnalcilik kalmadı. Sonunda bir faşist olarak öldü.

Nâzım, Peyami'yi kazanmaya çalışırken en candan arkadaşı Vâlâ Nurettin'i kaybetti. Nâzım çocukluktan beri Vâlâ ile beraber büyümüş, beraber yetişmiş, Anadolu'ya beraber geçmiş, Moskova'da beraber okumuştu. Vâlâ'nın komünizmden uzaklaşması Nâzım'a çok dokundu. En beğendiği, değerli dostunu kaybetmişti. En sevdiği arkadaşını kendi safından ayrılmış görmeye gönlü razı olmadı. Bu üzüntünün etkisiyle bir iki şiir yazdı. Bunlardan biri, kendisinin de çok beğendiği ve o vakitki şiirlerinin içinde en güzeli olan «Kerem Gibi» dir. Bu şiirde Nâzım şöyle der:

PEYAMİ SAFA
— Faşizmi nasıl seçti? —

O diyor ki bana
Sen kendi sesinle kül olursun, ey
Kerem
gibi
gibi
yana
yana...
Ben diyorum ki ona
kül olayım
Kerem gibi
yana
yana..

Ben yanmasam
Sen yanmasan
Biz yanmasak
nasıl
çıkar
karanlıklar
aydınlığa...

Nizamettin NAZİF
— Delidolu bir gençti —

Nâzım, gene en güzel şiirlerinden biri olan «Salkım Söğüt»ü de bu ruh hâli içinde yazmıştır. Bu şiirinde Nâzım, Vâlâ'nın uzaklaşmasını şöyle anlatır:

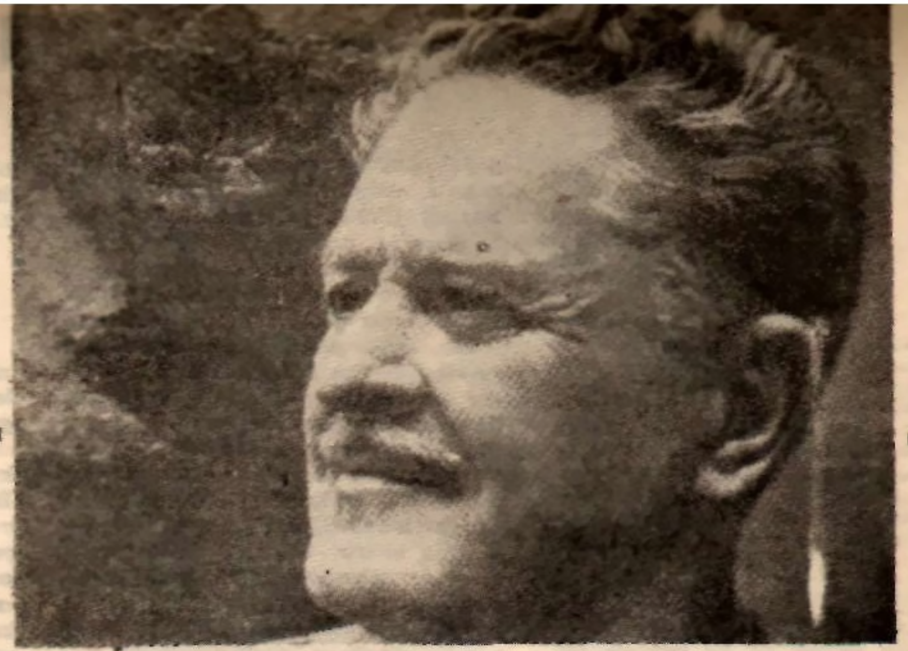
Birdenbire,
kuş gibi
vurulmuş gibi
kanadından
Yaralı bir atlı yuvarlandı atından.

Atatürk ve Nâzım

«Resimli Ay» dönemi, Nâzım Hikmet'in en yaratıcı, en savaşçı dönemidir. Bütün ömrü boyunca bu savaşa devam eden Nâzım, diyebilirim ki, bu savaşın zevkini en çok o zaman tatmıştır. Onun içindir ki, Nâzım, hayatının bu dönemini her vakit heyecan ve sevgiyle anmıştır.

Nâzım, o dönemde her gün devrimci bir şiirle ortaya çıkıyor ve her şiiri bir bomba gibi patlıyordu. Edebiyat âlemi şaşkına dönmüştü. Bu şiirler, yalnız sanat çevrelerinde değil, gençlik ve halk yığınları arasında da derin etkiler yaratıyordu. Nâzım, günün adamı oluvermişti. Şiirleri ardarda «Resimli Ay» da çıkıyor, kitap hâlinde basılıyor, ağızdan ağıza, elden ele dolaşıyordu.

O dönemde en çok beğenilen şiirleri, «Kerem Gibi» ve «Salkım Söğüt» ten sonra «Bahri Hazer», «Güneşi içenlerin türküsü» gibi hem lirik, hem de devrimci olan şiirleriydi. Bunlar o zaman plâğa da alınmış, evlere ve kahvehanelere kadar girmişti.

BÜYÜK TÜRK ŞAİRİ NÂZIM HİKMET
— Mütevazı, utangaç ve çekingen —

Nâzım'ın ünü günden güne yayılıyor, ziyaretçileri ve hayranları çoğalıyor, herkes ondan sözediyordu. Ünü, sonunda Mustafa Kemal'e kadar ulaştı. Mustafa Kemal'in İstanbul'da bulunduğu bir sırada, bir akşam Dolmabahçe Sarayındaki sofrada Nâzım'ın adı geçer. Hazır bulunanlar, Nâzım'dan hayranlıkla söz ederler. Kendisine Nâzım'ın çağımızın en büyük Türk şairi olduğu söylenir. Merak eder. Bir şiirini dinlemek isteğini gösterir. Nâzım'ın şiir plâkları getirilip çalınır. Mustafa Kemal, dikkat ve hayretle dinler. Sonra, «Bu şair, sizlere benzemiyor» der. Ve Nâzım'ı getirip şiirlerini onun kendi ağzından dinlemek arzusuna kapılır. «Bu şairi bulup getirsinler» emrini verir.

Fakat vakit geceyarısını geçmiştir. Telefonla Kadıköy polis merkezine Nâzım'ı bulup getirmeleri emri verilir. Gece geç vakit bir polis, Nâzım'ın evinin kapısını çalar. Nâzım uykudan kalkıp kapıyı açar. Karşısında polisi görünce şaşırır. Bir an soğuk terler döker. Polis, nezaketle, Mustafa Kemal'in kendisini Dolmabahçe Sarayında beklediğini bildirir. Nâzım o vakit kendine gelir.

— **Oğlum, der, Paşa'ya benden selâm söyleyin. Ben Deniz Kızı Eftalya değilim.**

Bunu der demez kapıyı kapar.

Mustafa Kemal, o sıralarda sofrasına Eftalya Hanım adında bir şarkıcı kızı getirtmeyi âdet edinmişti. Nâzım, şarkıcıya benzetilmekten kızılmıştı. Bu cevabıyla Mustafa Kemal'e basit bir şarkıcı gibi çağrılamıyacağını anlatmak istemişti.

Nâzım'ın cevabı kendisine bildirildiği zaman, Mustafa Kemal'in tepkisi şu olmuş:

— **Aferin çocuğa... İşte şair dediğin böyle olmalı...**

Mustafa Kemal de bu cevabıyla kendi büyüklüğünü göstermiştir. Yoksa Nâzım'ın cevabına kızabilir ve ona yapmadığını bırakmavabilirdi.

Gelecek sayıda
Son yazı:
TAN OLAYI

Ünlü marksistlerden ISAAC DEUTSCHER, ölümünden bir süre önce, 23 Temmuz 1967 tarihinde Hamburg Televizyonu'na bir mülâkat vererek Almanya'da ortaya çıkan yeni Nazi tehlikesi ve Avrupa'nın geleceği üzerine görüşlerini açıklamış bulunuyordu. Polonya Komünist Partisi'nden ayrılış nedenlerini de açıklayan Deutscher'in bu mülâkatını BEHZAT TANÇ'ın çevirisinden okurlarımıza sunuyoruz..

Deutscher'e göre nazi

● Almanya'da ortaya çıkan ve NPD tarafından temsil edilen yeni nasyonalist eğilimi ve bu partinin bir çok seçim bölgesinde gösterdiği başarıyı nasıl değerlendiriyorsunuz? Bunu genç Alman demokrasisi için bir tehlike saytyor musunuz?

— Evet, gerçek bir tehlike; belki vahim, belki değil... Troçki'nin bir sözünü hatırlıyorum. 1919 veya 1920'de **«Weimar Cumhuriyeti'nin ilk diktatörlük arası bir dönem olacağını»** söylemişti. Şimdi insan merak ediyor, son 17-18 yıllık Batı Almanya'nın parlamenter rejimi de iki diktatörlük arası bir evre mi olacaktır? Tehlike yakın değildir. Durum, 1927 - 28 yıllarında nasyonal sosyalizmin Alman politik hayatının kapısında beklediği zamanı andırmaktadır. Bildiğiniz gibi, Nazizm 1929-30 yıllarında birden bire bu kapıdan içeri girmiştir. Bence, Nazizm'in aynı şekilde yeniden ortaya çıkacağı düşünülemez. Tarih, kendisini bu kadar basit bir şekilde tekrarlamaz. Denmiştir ki, **«generaller her savaşta, geçmiş savaştaki muharebeleri yenilemeğe çalışırlar. Politikada da buna benzer şeyler olur.»** İnsanlar, yeni tahlikelerin eski biçimlerde ortaya çıkacağını sanırlar. Gerçekte ise, nasyonalist, reaksiyoner eylem, karşı-devrim hareketi, her zaman yeni şekillerde belirir. Weimar Cumhuriyeti sırasında solcuların büyük bir kısmı, demokrasinin Hohenzoller'ler ve eski **«rejimin restorasyonu»** tehlikesi karşısında olduğunu düşünüyorlardı. Fakat Hitler'in partisi cumhuriyetçi idi. Ve hattâ, kendisine bir de **«sosyalist»** adı takmıştı. Ufukta görünen yeni akım, bir çok çizgide Nazizm'den ayrılacak, eskinin doğrudan doğruya bir devamı olmayacaktır.

● Bu muhtemel hareketi hazırlayabilecek olan zemin sizce nelerden meydana geliyor?

— Büyük bir kısmı, sosyal ilişkiler ve ekonomik yapıdaki statik durumdur. Şimdi çok şiddetle hissedilmediği halde, Almanya'nın bölünmüş olması problemi, ulusun hayatında büyük bir yaradır. Bunlar muhtemel hareketin oluşacağı ortamı yaratabilirler.

● NPD'yi bir hareketin patlamasını önleyebilecek bir tampon olarak niteleyebilir miyiz?

— Buna kesin bir cevap verebilmek zor. 1920'lerdeki örneği tekrar ele alacak olursak, Nazizm'in türlü gruplar ve birbirleriyle rekabet eden ultra-nasyonalist çevreler tarafından kristalize edilmiş olduğunu görürüz. Buna benzer bir gelişmenin yeni nasyonalist mayayı teşkil edip edemeyeceği şimdilik bilinemez. Fakat, Almanya'nın tükenmeyen trajedisi olan **«nasyonalist çılgınlığın»** gölgesini bir kez daha göstermesi, bizi ciddi endişelere yöneltmelidir.

● Sizin deyiminizle bu «nasyonalist çılgınlık» tehlikesini Almanya'nın NATO ile bağları ve Fransa ile akdedilmiş olan Dostluk Antlaşması engelleyemez mi?

— Korkarım ki bu tip bağlar, bu konuda fazla bir şey ifade etmez. Nasyonalizm'e karşı garanti ancak Alman toplumundaki derin, köklü bir değişim ile sağlanabilir. Dış bağlar ve diplomatik ilişkiler ile değil...

● Bu değişim ile neyi anlatmak istiyorsunuz?

— Reform hareketinden beri Almanya'nın trajedisi, kendi devrimini gerçekleştirememesindendir. Fransa ve İngiltere bunu yapmışlardır. Almanya'daki 1918 ve 1945 hareketleri ise yabancı işgal orduları tarafından gerçekleştirilmiştir.

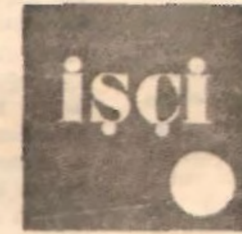
● 1945'de Nazizme karşı bir Alman devrimi beklediniz mi?

— Şunu itiraf etmeliyim ki Nazizm'in ancak bir Alman devrimi ile yenilebileceği düşüncesini bir an bile terketmedim. 20 Temmuz 1944'te Hitler'e yapılan suikast teşebbüsünü, tabandan gelecek bir halk hareketinin müjdecisi olarak değerlendirdim. Çok iyimser düşünmüş olabilirim. Ama tarihsel açıdan yanılmış değilim. Alman halkının bu devrimi gerçekleştirememiş olması, bugünkü durum göz önüne alınarak Nazizm'in kökünden yokedilemeyişine sebep olmuştur.

● Polonya Komünist Partisi'nden çıkarılışınızdan önceki çalışmalarınızı anlatabilir misiniz?

— Hitler'in iktidara gelişini izleyen yıl, Alman Nazizm'ine ve Polonya'daki Pilsudski diktatörlüğüne karşı, komünist ve sosyal demokratlara ortak eyleme girmeleri için çağrıda bulundum. Bu davranışım, partinin politikasına uygun görülmedi. Çünkü, sosyal faşist dedikleri Sosyal Demokratlar'ı Hitler'in yanında görmek gibi

---

Kemal SÜLKER

Sarı Sendikacılığa karşı mücadele şiddetleniyor

İşçi sendikalarında gittikçe gelişen toplumcu görüşler, içinde bulunduğumuz şu bozuk düzenin emekten ve emekçilerden yana değiştirilmesi isteklerinin su yüzüne daha belirgin çizgilerle çıkmasına yarıyor. Geçen hafta içinde sona eren Marmara Bölgesi Oleyis Sendikasının kongresi, gerçekten bir fikir alanı oldu; ayrı ayrı görüşte olanlar rahatlıkla fikirlerini dile getirme fırsatını buldular. Hele, kongreye sunulan çalışma raporu, DİSK ve DİSK'e bağlı örgütlerde başlayan bilimsel sendikacılık hareketlerini anlatma ve bir sonuca vardırma geleneğine uygun biçimde anlaşılmaktaydı ki artık, durgun sendikacılık dönemi son yıllarını yaşamakta ve devrimci sendikalar çoğalmaktadır. Bu akışın gittikçe hızlanacağı, kongrede yapılan konuşmalarla kendini belli etmiştir. Bir çok güçlü sendikacılar, **«partiller üstü politika»** teranesine şiddetle karşı çıkmışlardır. Sendikaların toprak reformunu savunmaları, işsizliği giderici tedbirler alınmasında israr etmeleri, partili sendikacıların iktidar kanadındakilerinin samimiyetsiz davranışları rahatlıkla kongrede dile getirilmiştir.

Sosyal demokrasi'den yana olduklarını belirten Oleyis'çiler şu görüşü içtenlikle savunmuşlardır:

«Liberal demokrasilerde, yani kapitalist düzenlerde (bizde olduğu gibi) işçi hareket ve örgütleri de kolaylıkla yozlaşmaktadır. Giderek sömürme mekanizmasının unsurları hâline gelen sendikalar, çıkış noktasındaki amaçlarından da uzaklaşmış olmaktadırlar. Devleti bir âlet gibi kullanan, çıkarlarının gerektiği yerde savaş'ı bile, binlerce insanın hayatı ile birlikte bir vasıta olarak kullanan bu mekanizmaya karşı, işçi hareketinin özelliğini koruması, ne çare ki mümkün değildir.

Batıda örnekleri çokça görülen gangster sendikacılığı, bu oluş mekanizmasının yarattığı parazitler arasındadır. Ve elbette ki işçi hareketi, bütün kuruluşu sömürmeye dayanan bir düzen içinde, kendisine en yakın olanı, yani işçisini, olağan gelişmeye uyarak, sömürmek zorunluğuna sürüklenmektedir.»

Önemli olan, bu görüşlerin gittikçe yaygınlaşması, işçilerin politika sorununa eğilmesi, sömürüyü açık seçik görerek bunu önlemenin hangi yolla olacağını araştırmaya başlamasıdır. Bu uyanış, elbette şu gerçeğin daha çok geniş kitlelerce benimsenmesine yol açacaktır:

* * *

Daha önce kongresini yapan Lâstik - İş Sendikası, aldığı kararları uygulama dönemine girmiştir. Anayasa ve hukuk komisyonunun hazırladığı ve Kongrece onanan kararlar, gerçekten işçi sendikalarının devrimci kanadındaki ciddiyeti ve işçi sorunlarını tüm ayrıntılarıyla ele alışının içtenliğini anlatmaktadır. Bu kararlara göz atalım:

● Anayasaya aykırılığı nedeniyle 931 sayılı İş Kanunu'nun iptali için yapılan çabaların desteklenmesi,

● Sosyal sigortalar kanunları, emekçilere gerçek sosyal güvenlik sağlamamaktadır. Bu kanunlara işsizlik sigortasının eklenmesi gerekir. Ayrıca ihtiyarlık, hastalık, analık yardımlarını birer lütuf ve ihsan olmaktan çıkarmak lâzımdır. Bunları, işçinin çalıştığı sırada ödediği primlerin karşılığı durumuna getirmeye çalışılmalıdır.

● İhtiyarlık yardımı ile kıdem tazminatının bir ve aynı şey olduğu yolundaki işveren iddiaları nefretle reddedilmiştir.

● Suçsuz işçilerin, işverenlerce tertiplenen iftira ve asılsız suçlamalarla işten atılmalarını kolaylaştıran 17. maddenin de derhal değiştirilmesi için milletvekillerinin tasarı hazırlaması sağlanmalı ve işçilerin suçlu olup olmadıklarının Adliyece tespiti istenmelidir.

● Kapkaççı sermayedarların hileli veya hilesiz iflâslarından işçi haklarını kurtaracak hiç bir kanun maddesinin ne icra iflâs kanununda, ne de öteki yasalarda bir hüküm yoktur. Türkiye'nin soygun düzeni içinde bir kısım işverenin sık sık başvurduğu iflâs oyunlarında işçinin dolandırılmaması için kıdem ve ihbar haklarının «ücret» sayılması ve en önce ödenmesi gerçekleştirilmelidir.

● 275 sayılı kanunun yetkiye ilişkin maddelerinin, hakem kurulu kararlarına ait maddenin, grev sırasında işyerinin çalışmasına izin veren maddenin, grevciler haklı çıksa bile grev süresinde işleyen ücretlerin işverene ödenmesine ait maddenin derhal tâdili için işçi milletvekilleri harekete geçirilmelidir.

● Sahte istifalar, sahte giriş fişleri ile işlerini yürüten sarı sendikalara karşı «çoğunluk yoktur» diye itiraz eden gerçek sendikaların bu itirazlarını isbatlayacak belgeleri üç gün içinde bulup getirmelerini istemek, üç günde getirmedi diye sarı sendikalara yetki beratı bağışlamak, Yargıtayın artık terk etmesi gereken hatalı bir görüşüdür.

tehlikesi

çok yanlış bir kanıya sahiptirler. Nazi tehlikesini büyüterek işçi sınıfını paniğe uğratmak gerekçesiyle Polonya Komünist Partisi'nden ihraç edildim. Fakat tarih beni yanıltmadı.

● **İlk politik çalışmalarınız ne zaman başladı?**

— *Polonya Komünist Partisi'ne* girdiğim zaman 18 yaşında idim. Daha 17 yaşında iken Karakov'da hayli ünlü bir şair olarak tanınmıştım. Yani bir çeşit harika çocuktum. Tabii bütün harika çocuklar gibi bana umut başlayanları hayal kırıklığına uğrattım.

● **Partiden ihraç edildiğiniz 1932 tarihinden sonra politik hayatla ilişkinizi kestiniz mi?**

— Polonya'daki bağımsız sol ile bir kaç yıl kadar aktif çalışma yaptım. Artık partiden atılmış bir komünist, bir Troçkist idim. Stalinizm'in beni itmiş olduğu çıkmazdan bir kurtuluş yolu bulamayarak bir süre sonra kendimi sadece düşünsel ve edebi çalışmalara verdim.

● **Kimi eleştiriciler size «iflah olmaz marxist» adını verdiler. Buna ne dersiniz?**

— Tabii, bir marxistim ben... Burası kesin. Beni **«iflah olmayan, ders almayan»** sıfatlarına lâyık görenler ise, bir zamanlar kendilerini Stalin tarafından **«ders almaya»** adamış, sonra da anti-komünist olmuş kimselerdir. Ben kendime öğretmen olarak Stalin, Kruşçev veya Mao'yu seçmedim. Anti-komünizmi ise asla... Marxizm kusursuz, yanlışsız bir öğreti değildir. Mükemmel bir öğreti zaten yoktur. Tamamlanmış veya eskimiş de değildir. Marxizmi **«günü geçmiş», «eski moda»** olarak niteleyenler, siyasal ve düşünsel bakımdan ondan daha üstün bir *şeyler getiremiyorlar ortaya...*

● **Sizin görüşünüze göre 2000 yılının dünyası acaba nasıl olacaktır?**

— Tahminime göre, bu yüzyılın sonlarında **«Sosyalist Avrupa Birleşik Devletleri»** gibi bir birlik ortaya çıkacaktır. Bu birleşmeyi en tutucu burjuva politikacıları bile sezmektedir. Avrupa varlığını sürdürebilmek için böyle uluslararası bir biçimde kaynaşmak zorundadır. Fakat bu birleşme zemini emperyalizm, kapitalist ekonomik gelişme veya herhangi bir ulusun yayılması değil, sosyalist halkların eşitliği şeklinde olmalıdır. Bu Birleşik Avrupa o zamana kadar Stalinizm'in kalıntılarından tamamen arınacak Sovyetler Birliği ile beraber Asya ve Afrika halklarına her bakımdan yardımcı olabilecektir. Bundan sonra da Harward'daki bazı bilginler **«tek ülkede kapitalizm»** hakkındaki teorilerini bol bol geliştirebilirler...

Bu nedenle 275 sayılı yasanın 11. ve 12. maddeleri değiştirilmelidir.

★ ★ ★

Kocaeli, hareketli bir işçi bölgesidir. Burada devrimci sendikaların elbirliğiyle önemli işçi sorunlarını ortaklaşa ele almaları geleneği öteden beri takdirle karşılanan bir eylemdi. Son zamanlarda bu geleneğe şeref katan yeni bir eylem daha olmuştur. 6 örgütün yetkilileri 7 maddelik bir karar listesini imzalamışlar ve kamuoyuna duyurmuşlardır. Bunlarda belirtilenleri şöyle özetleyebiliriz:

● Kocaeli bölgesinde bütün işkollarında çalışan işçilerin kardeşçe dayanışmaları ve birlikte hareket etmeleri için her türlü eylem yapılmalıdır.

● Emekçi halkımızın Anayasadaki sosyal ve ekonomik haklarının tastamam alınması için sendikal çalışmalar yanında politik güçlerini de birleştirerek devlet yönetiminde söz ve karar sahibi olmaları zorunludur.

● İşçi sınıfı aleyhine çalışan çıkarcı çevrelerin desteklediği Türk - İş'in de koruduğu, beslediği sarı sendikaların işçilere daha zararlı hâle gelmemesi için kocaeli bölgesinde sarı sendikalarla mücadele edilmelidir. Türk - İş için Kocaeli bölgesi yasak bölge hâline gelmelidir.

● *Kocaeli bölgesinde* her türlü eğitici ve uyarıcı hareketler yasalara uygun nitelikte yoğunlaştırılmalıdır.

Lâstik - İş, Kimya - İş, Maden - İş, Basın - İş Sendikalarının şube yöneticileri ile Serçip - İş ve Yapı İşçileri Sendikası Genelbaşkanlarının imzaladıkları bildiri Kocaelindeki dayanışmanın güçlülüğünü göstermektedir.

★ ★ ★

Karadeniz Ereğlisinde işçilerin uyanışı, Kaymakamın tutumuna karşı girişilen kanun içi mücadele ile daha da kendini belli etmektedir. ANT okurları Karadeniz Ereğlisindeki olayları iyi bilerler. İşçiler, bir miting düzenlemek için Kaymakamlığa başvurmuşlardı. Kaymakam Fazıl Yöney, «miting konusu cezai ve hukuki bakımdan adli makamlara intikal etmiş bir *anlaşmazlıkla ilgili* bulunduğu cihetle» 6334 sayılı kanunun 1. ve 7. maddelerine at*fen 171 sayılı kanunun* 13. maddesine aykırı görülmüştü. Oysa D. P. nin en tehlike*li işlere giriştiği bir dönem*de bütün eylemlerini dayadığı bir yasaya sığınan Kayma*kama, miting tertip komite*sinden bir işçi, Noter aracılığıyla bir ihtar göndermek gereğini duydu. *Ahmet Ge*cenoğlu'nun Notere hitaben yazdığı yazı şu:

«Karadeniz Kaymakamı tarafımdan tarafıma yollanan yazıda:

6334 sayılı kanunun 12 ve mezkûr maddelere atfen 171 sayılı kanunun 13. maddesine aykırı hareket edildiği söylenmektedir. Oysa 6334 sayılı kanun ile bu kanunu değiştiren 6732 sayılı kanunlar 12.10.1960 tarihinde yayınlanan 94 sayılı kanunla tamamen kaldırılmıştır. Bundan böyle kanun tetkiki yapılmadan iptal edilmiş kanunlarla yapacağımız hareketlere mani olunmamasını rica ederiz.»

Bu kez Kaymakam, yapılacak mitingin 171 sayılı kanuna göre maksadının açıklanmadığını ileri sürmüş. Mitingciler ise Noter aracılığıyla çekilen beyannameyi almaktan imtina eden Kaymakama yazılan yazıda miting amacı açıkça yazılmıştı. Bunun üzerine işçi, Kaymakama verdiği dilekçede şunu bildirdi:

«Anayasamızın 28. maddesi ve 171 sayılı kanun hükümleri açıktır. Ve bu meyanda sizinle mülkiye âmiri olarak yetkileriniz bellidir. Yazınız yetki sınırlarını aşarak yazılmıştır. Tamamen keyfi, ve baskı mahiyetindedir. Noter vesıtasıyla tarafınıza gönderilen beyanname 171 sayılı kanuna tamamen uygundur. Toplantımıza karşı tarafınızdan mani olmak için yaptırılacak her hareket kanuna aykırı olacak ve dolayısıyla suç işlenmiş bulunacaktır. Türk Ceza Kanununun 228. maddesi açıktır. Kanuna karşı çıkılmak suretiyle doğacak hâdiselerde mesuliyet makamınıza müncer olacaktır.»

Bu direniş, işçilerin kanunlara ne kadar saygılı ve bazı sorumluların ise ne derece partizanlığa kaymakta olduğunu göstermektedir.

ViYET-NAM'A YARDIM

BALABAN

Dünyaya gelmesi kolay, üzerinde durabilmesi çok zor.

Anaların göbekleri çatlayarak, canlarından can koparıp yer yüzüne koydukları yavrularını, adam içine katmaları da zordur.

Dünyaya gelen canlıların bir kısmı, canına can katmak için çabalarken, önce gelenler tarafından yutulurlar. Gücü gücü yetene bir ortam içinde canlıların savunusu, doğasal bir düzenle sınırlanırken, biz insanlarınki aklımıza ve yüreğimize dayalıdır. *Yani biz insanlar,* kimi zaman sözle yazıyla ve resimle savunuruz, kimi zaman da silâha sarılırız.

Denizde balıkların biribirini yemesi, biz insanlara göre bir seyir olabilir. Çünkü mavi su perdesinde kıpırdayan o küçük canlılar, insan oğluna akraba değillerdir.

İşte, bugün, şimdi, şu anda, insan kardaşlarımızın başına ateş yağmaktadır Viyet-Namda. Ateş yağmuru altında kavrulan bu ülkenin insanları, kırk beş yıl önceleri bizim savaştığımız gibi, emperyalistleri topraklarından koğmak için can veriyor.

Bizim ülkemize yağmur, kar yağıyor şimdi; oh ne güzel.

***Viyet-Nam'a köz yağıyor şimdi;* kör müsünüz!**

Rahmet berekettir, kar da bir oyuncak.

Ula bu ne biçim belâ: Viyet-Nam'ın rahmet bulutlarını, Amerikan bombardıman uçakları dağıtıyor.

«Aman bu ne güzel seyir!» **diyesi geliyor adamın: Yerliler, üç bine yakın düşman uçağı düşürmüşler.** «Oh olsun!» **demem amma, ne işler Viyet-Nam havalarında çonller?**

Ula bu ne biçim haydutluk! Amerika nerde, Vietnam nerde.

Gökten inip denizden çıkartma yapan saldırganlara *«vurun kardaşlarım!»* ***demesi kolay. Bizler de yardım etmeliyiz* vatanı için çarpışanlara. Bu gün Viyet-Nam'a yağan köz, yarın Türkiyemize yağabilir; haberimiz ola!... Gelin insan kardaşlarım, Viyet-Nam'a yardım edelim!... Ama nasıl, ne şekilde: para pul, tuz ekmek, ilâç sargı, vesaire...** «Hay hay baş üstüne!» **demeyenler, gavurdan yanadır.**

Viyet-Nam'a yalım sıkan aynı cins gavur, bizim topraklarımıza biz halkın haberi olmadan girmiş. «Kim soktu onları yurdumuza?» **demiyorum... Nasıl yardım edeceğiz Viyet-Nam'a, ne şekilde?.. Nasıl çıkaracağız bunca gavuru? diyorum.**

«Geldikleri gibi, güzel güzel giderlermiş?» ***Gavur kısmı* güzellikten mi anlar?**

Altalta üstüste yatan ölüler: Kollar bacaklar eller ayaklar, kimin başı kimin gözü, yuvarlanan insan başları bunlar, kör müsünüz insanlar!

Bir gün siz de ölürsünüz, görürsünüz bak!

Amanın kardaşlar sıkı duralım; bir gün biz de ölürüz.

Buraya dek kavganın belâlı yanına değindim. Oysaki gavura teslim olmamak için, ölmek ne güzel.

Dünyanın en yiğit insanları Viyet-Namlılar.

Bu bir *vol görüntüsü* değil: Dünyanın en güzel ölüleri Vietnamda yatıyor

Göğüsleri delik deşik ama, yatıyorlar yiğitçe.

Kolları bacakları kopuk kopuk ama, yatıyorlar işte.

Kelleleri gövdelerde değil, gözleri yuvalarında değil, dişleri inci gibi, dudaklarında acı bir gülümseme, ağlamadan yatıyorlar ama.

Bok yoluna ölmek *hüner değil elbet.* Viyet-Namda üstüste üstüste yatanlar, tetikde duran atom bombasının çakmağını kırmak için, halkların var olmasının örneğini vermek için ölüyorlar.

Viyet-Namdan öğrendiğimiz bir örnek ve atalarımızdan aldığımız bir yürekle, ülkemize sessizce giren gavurları sessizce çıkaramadığımız taktirde, büyük bir patırtı kopabilir işte o zaman Viyet-Namlılar gibi, çirkin çirkin öldürüp güzel güzel öleceğiz! Türk soyumuzu yaşatmak için.

Altına şekil verenler, güneş yüzü görmeyen küçücük çocuklardır...

12 YAŞINDAKİ İŞÇİ
— Haftalık 35 lira —

BAKIRCILARDA BİR İŞYERİ
— Viski patrona, alttaki yazı işçilere... —

HAN ÇOCUKLARI

Faruk ŞENSOY

O onu, Gürünlü Han'ın merdivenlerinde gördüm. Kısacık boyu, yuvarlak üstünün başının bütün kirlerine rağmen pırıl pırıl bir yüzü vardı.

Arkası kesilmiş pabuçlarını hanın merdivenlerinde sürüklerken bir yandan da kucağına doldurduğu ayakkabı kalıplarını çenesiyle bastırarak düşürmemeye çalışıyordu. Yanına yaklaştım... Kahverengi gözlerinde bir güvensizlik vardı... Çok sürmedi, birkaç kalıbı taşımama izin verdi.

Çoğunluk sessizdik merdivenleri çıkarken. Sonunda, kalıpları geri istedi:

«Ustam görürse kızar...» dedi. Elimdeki kalıpları çenesinin altına yerleştirdim. Göğsüne sıkıca bastırdı şimşirleri.

«Döver mi?..» diye sordum.

Cevap vermedi 12 yaşındaki imalâthane çırağı Yılmaz...

....

Öbürü, onikisini bile doldurmamıştı. Mercan Yokuşundaki bir hanın alt katında, daracık bir izbenin bir köşesinde hırlıyarak yanan ateşin başında altın çubuk **«tavlıyordu»**.

Bir eliyle ağır maşayı tutuyor diğeriyle yüzünü sıcaktan ve sıçrayan kıvılcımlardan koruyordu. Yuvalarına çökmüş gözleri kısılmış, şakakları kırış kırış olmuştu.

Hemen yanında bir başka çocuk ona durmadan altın çubuklar uzatıyordu. Her ikisinin de ellerinin tırnakları yarı yarıya yoktu. Sordum:

«Yandı...» dediler.

Ateş hırlıyordu durmadan...

....

Birkaç tanesi, kale mazgallarını andıran daracık pencereleri olan bir koridorda üstüste yığılı boş bavulları taşıyorlardı. Koridorun dibindeki bir odadan sırtlarında beşer altışar bavulla çıkıyor, sonra bunları aşağıya inen merdivenlerin iki yanına sıralıyorlardı. Terden vücutlarına yapışmış gömlekleri kirden muşambalaşmışt

Bir süre seyrettim onları... Merdivenin bütün basamakları bavullarla dolunca basamaklara çöktüler, dinlenmeye başladılar. Biri yerden aldığı bir kesekâğıdını şişirdikten sonra alt basamaktakinin kafasında patlattı, boğuşmaya başladılar. Diğerleri de katıldı bu oyuna... En kabacası onbeş yaşında bile yoktu.

«Dalga geçiyorsunuz ha piç kuruları!..»

En üst basamaktakinin ensesinde bir tokat patladı. Koridorun sonundaki kapıya doğru koşuştular. Fena yakalanmışlardı **«patron»**a...

....

Bir bir gördüm onları... Hanları bir bir dolaştım...

Kimisi insanın girmeye bile ürktüğü karanlık bir mahzen köşesinde örümcek ağlarını andıran bir dokuma tezgâhının yanında kaybolmuş, kimi merdiven altındaki çöp kutusunun üstüne kurduğu sofrasının başında dünyayı unutmuş, biri, ikisi bir simitçi tablasının çevresinde toplanmış, öbürü bir çuval yükün altında, diğeri musluk başında ezilmiş, küçülmüş, çok erken bir kavganın ilk raundunda yenilmek üzereyken gördüm onları...

Çocuk dediğin, onbirinde, onüçünde bilemediniz onbeşinde bir insan... Kaygusuz bir mutluluğu olacak onun, cici, renkli giysileri, hırçınlıkları, gülücükleri, nazlanmaları, masallar boyu umutları ve ışıl ışıl gözleri olmalıydı onun...

Oysa hanlarda çalışan küçük insanda bunların hiçbiri yoktu.

....

Tekrar girdim ilk han kapısından içeri... Bu kalın tahta, bu paslı demir kapıların ardında neler olduğunu görmeliydim.

Bir çocuk yoksul bir aileden gelebilirdi. Onun renkli, temiz giysileri olmayabilirdi, hattâ gerektiğinde çalışabilir ama o ışıl ışıl gözler nasıl sönmüştü? Çöp tenekesi üzerinde karın doyurmaktan mı? Kucağına çenesine denk dol-

SAYACI ÇOCUK
— Bir köle gibi... —

durulan kalıpları taşımaktan mı? Yoksa akkordaki altın yüzüklere bakmaktan mı?

«Ustanız nerede...» diye sordum.

Uzunca bir masanın iki yanına çökmüşlerdi. İçlerinden bazılarının boyu masaya zor yetişiyordu. Üst camını ince bir soba borusunun delip geçtiği sokak tarafındaki tek pencereden giren ışıkla aydınlanıyordu oda... Masanın üstü, boy boy deriler, tutkal çanakları, çekiç ve falçatalarla doluydu.

Altın işleyen açlar

Bir an işlerini bırakıp hayret ve herhalde beni ustalarının arkadaşı sandıkları için korkuyla yüzüme baktılar.

«Ustanız yok mu?» diye tekrar sordum.

Biraz önce kalıpları taşımasına yardım ettiğim küçük Yılmaz ilk konuşan oldu:

«Yok!..» dedi kısaca.

Ogün benimle uzun uzun konuştular sonradan ...Yandaki imalâthane ile birlikte onüç kişi çalışıyorlardı. Haftalıkları otuzbeş lira ile yüzelli lira arasında değişiyordu. Hiçbirisinin sigortası yoktu. Sigortanın kanunî zorunluğunu hatırlattığımda en tecrübelileri;

«Abi, bu civardaki atelyelerde yüzlerce işçiyiz biz... hangimizin sigortası var ki?.. Birimiz ustaya bundan söz etsek kapının önüne kor bizi...» diyordu.

Ne tazminatları vardı, ne de başka bir güvendikleri dal... Susacak ve çalışacaktılar. Haftada otuzbeş, altmış, yüzelli liracıklarla ev geçindirenler, hasta bakanlar, kardeş okutanlar vardı.

İş, sabahları saat sekizde başlıyordu. **«İşin sıklığı»**na göre, akşamları yediye, sekize, aradabir gece yarılarına kadar sürüyordu.

Söylediklerine göre şu sıralar **«İşler durgun»**du. Ama gene de günde yüzelli çift ayakkabı **«atıyorlardı»** evvel Allah!

Günde yüzelli ayakkabı (hem de işler kesatken)... Ayakkabı başına ustanın talebi iki buçuk lira ile yedibuçuk lira arasında değişiyor; ortalama beş lira... eder günde 750, altı iş gününde 4.500 lira. Bu kısımda çalışanların haftalık ücret toplamı beşyüz liradan biraz fazla ...Bol keseden mahzen kirası, elektrik v.s. gibi masrafları bin lira olarak düşünürsek, patronun haftalık net kazancı en az 3.000 lira eder. Ayda 12.000 lira.

Aynı patronun bir de imalâthanesi olduğunu ve burada sayası yapılmış bir ayakkabıya son şeklini vermek için, onbeş lira aldığını ve yalnız iki üç kişi ile bu işi yürüttüğünü düşünün.

Ufacık yavrular günde en az oniki saat ışıksız havasız odalarda yüzlerce ayakkabı yetiştireceğim diye daha şimdiden kamburlaşsınlar da siz de benim gibi utanmadan varın sorun bakalım;

«Patron hiç çalışmaz mı, gelmez mi?» diye,..

Odalarına ilk girdiğim anki donuk gözlerle bakıp, **«Gelir elbette!.. Arada bir uğrar işleri sorar!..»** deyiversinler!

Mercan Yokuşunu çıkarken sağda büyük bir han var demiştim. Dünyanın en garip işçileri çalışır o handa... İstanbul'un tüm kuyumcu vitrinlerinde gördüğünüz altın bileziklerin, yüzüklerin hemen hepsinin imâl edildiği yerdir burası... Geniş bir avlunun çevresinde (nedense İstanbulun hanlarının hepsi in ortasında geniş bir avlu vardır) gazoz sandıkları gibi üstüste ve içiçe küçücük odalarda gene küçücük çocuklar çalışır.

İçlerinde, akranlarının henüz ilkokul sıralarında oturduğu üç dört çocuk sessizce çalışırlar. Bir ellerinde kaynak hortumu, diğerinde incecik cımbızlarla sarı madenlerin üzerine titrerler. Nasıl titremesinler ki, o sarı madenin üç beş gramı bile onların haftalık kazançlarından çok dafa fazladır. İlk kez görücüye çıkan genç kızın kahve tutarken duyduğu korkulu bir heyecan içindedirler. Günde oniki, haftada 72 saat... Ve haftada kırk liraya çekilir bu heyecan, kırk liraya duyulur bu korku...

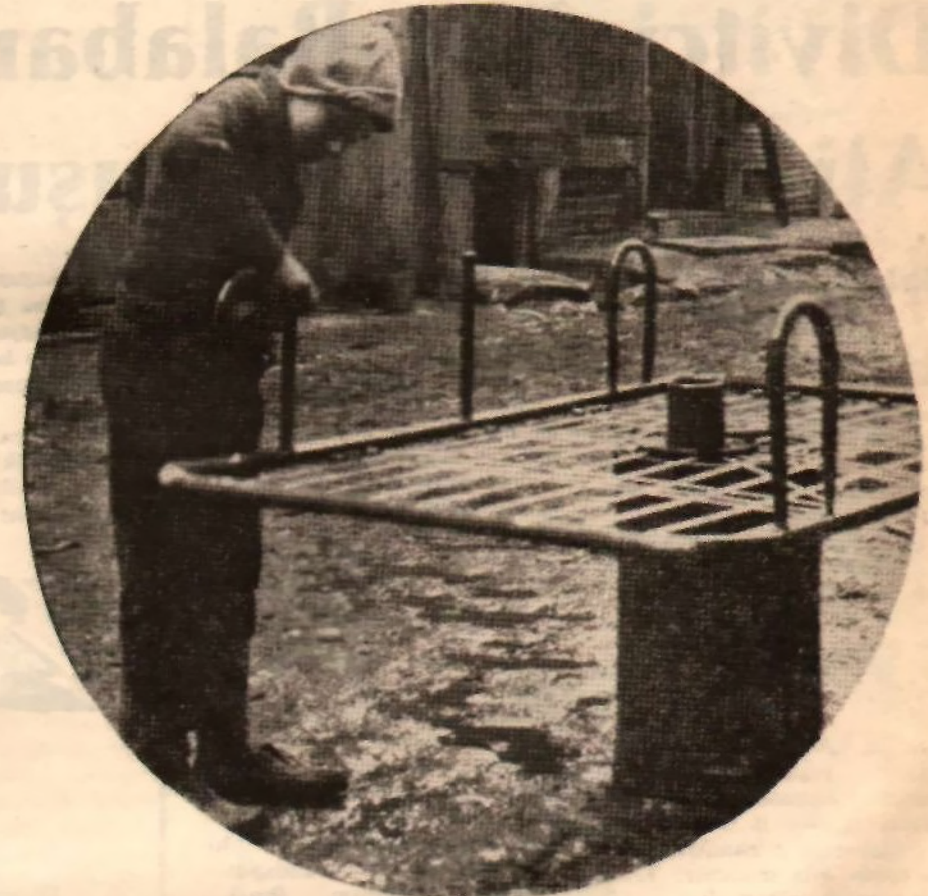
Fazla kazananları yok mudur, tabii ki vardır. Hatta 15 yaşına gelmeden işteki ustalığına göre haftada yüz lira alanlar bile vardır. Ama bu işin **«İstikbâli»** yüz liraya bilemediniz yüzelli liraya gelip dayandı mı sona erer. Bundan daha fazlasını han işçileri ne görmüş ne de duymuşlardır.

HAN ÇOCUĞU KARNINI DOYURUYOR...
— Merdiven altındaki çöp tenekesinde bir sofra! —

ALTIN İŞLEYEN ÇOCUKLAR
— Elleri altın dolu, mideleri boş! —

— KÜÇÜK SOMYA İŞÇİSİ —
— Sokağın çamurunda ekmek parası —

Bir küçük oda kiralayıp, buraya üç küçük çocuğu oturttuktan sonra kuyumcu kuyumcu dolaşıp sipariş alan adama, yani patrona gelince... Ha, bakın onun işi iş bulamadığı için «İş Müfettişliği» yapıp ayda sekiz gün çalışanlar gibi tıkırındadır. Örneğin işlerin en kötü olduğu zaman (ayağım uğursuz mu geldi nedir, ben bu hanları dolaşırken işler hep kesattı) atelyelerde haftada 15 ile 20 kg. altın işleniyormuş. Kilo başına patrona ödenen miktar 300 lira. Bir hafta iş teslim edilince adamın elinde ortalama 6.000 lira oluyor. Damga için gramı beş kuruştan 1.000 lira, işçiler için de ortalama 300 lira ödediğinde net kazancı 4.700 liracık!

Bırakın sigortasını, fazla mesaisini, haklarını savunacak bir tek kuruluşlarının bulunmayışını, es kaza hasta olup bir gün işe gelemiyecek olsa bu çocuklardan biri, en azından hırslı bir yabudi tokadı bekler onu atelyesinde...

Alınteri ve viski!

Dökümhanelerin içi çoğunlukla görülmez. Kapıları sımsıkı kapalı, pencereleri örümcek kaplıdır hepsinin... Bazıları bir duvarın oyuğunda, bazıları yerin birkaç basamak altındadır. Ama ocakların çıkarttığı gürültüden kolay bulursunuz dökümhaneleri...

Havasının ancak kapı açılıp kapandıkça kısmen temizlendiği ağır kokulu, çoğu ıslak toprak zeminli, çatlak duvarlı iş-yerleridir (!) buralar. Dar, uzun tezgâhların başında ayakta çalışan işçilar bir kenara yığılmış maden parçaları ve durmadan hırlıyarak yanan bir ocak.. Ve ocak başında gene çocuklar... Kaşları, kirpikleri, tırnakları yanmış, gözlerinin parlaklığı uçmuş, boyları ocağa uzattıkları potanın sapının iki katını bulmayan yoksul çocuklar...

Kutuplarda değil, aha tam bu kentin göbeğinde altı ay güneş yüzü görmiyenler var aralarında: Güneş henüz doğarken camları örümcek kaplı pencerelerin arkasında ocağa uzattıkları maşalarını güneş battıktan nice sonra bırakırlar.

Her çocuk ocak başında mısır patlatmaz; buradakiler potayı düşürmemek için kendileri düşer kafalarını patlatırlar. Yıllar yılı erittikleri her maden parçasıyla biraz daha erirler, yavaş yavaş tükenirler.

Bu yüzden dökümcünün yaşlısı pek olmaz...

Ne insan hakları, ne çocuk hakları, ne yasaklar uğramaz ocak başlarına... Sorsanız, kendileri de korkar herhangi bir görevlinin gelip onları işten etmesinden... O zaman nice olur hasta ananın askerdeki kardeşin hâli?..

Çoğu aldıkları haftalıkları evlerine götürebilmek için öğle yemeği bile yemiyorlardı. İsterse Arnavut Cafer'in buram buram «ciğer tava» kokan arabası midelerin en ezik saatinde kapılarının önünde dursun...

Küçük işçilerin arasında bütün günü açlıkla geçirmieyner de vardı tabii... Hemen her hanın giriş kapısını tutmuş pislik içindeki «Büfe»lerden helva, zeytin (hatta arasıra pastırma, salam) alabilenler veya gezici köftecilerden bir ponsiyon» yaptırabilenler, ya merdiven altlarında veya çeşme başlarında karınlarını doyuruyorlardı.

Biraz para tutanlar, parasız kalan iş arkadaşlarıyla yiyeceklerini içtenlikle paylaşıyorlardı. Hattâ, hanın kahvecisiyle arası iyi olup da veresiye alabilenler renkli gazoz bile içiyorlardı.

Diğerlerine oranla, bavulcu ve tri- [illegible] daha temizcene idiler. Fakat gene de bilhassa bavulcuların çalıştıkları yerler son derece havasız, pis ve rutubetli taş odalardı.

Patronların kira kaygısından olacak (ki bir bavul imâlâthanesinin haftalık kazancı 4.000, iyi bir triko atelyesi işletenin 4.000 ile 7.000 arasıydı) beş kişinin zor sığacağı odalara onbeş-yirmi kişi birden doldurulmuştu. Bavulların çoğu, bu yüzden küçük çocukların sırtlarında koridorlara taşınıyor, bir kısım işçi yazın sıcağı, kışın soğuğu altında açık havada çalışıyordu.

Bu işçiler patronun olmadığı sıralar her türlü tehlikeyi göze alarak daracık koridorlarda ateş yakarak ısınmaya çalışıyorlardı.

Ev sandıkları dışarda çakılıyor, somyalar sokağın ortasında boyanıyor, fakat patronların özel arabaları saçak altlarına park ediliyordu.

Yavaş yavaş umutlarını yitiren, ezilen, yaşama gücünü kaybeden bu çocukların sesini duyacak bir tek kuruluş çıkmıyordu. Sendikacılardan - örneğin ayakkabıcılar - şikâyetçiydiler. Onların işçilikten gelmiş olmalarına rağmen, zamanla hangi sınıftan olduklarını unutup sandalye kavgasına düştüklerini iddia ediyorlardı.

Diğer mesleklerin işçileri için sendikaya üye olmak yasaklanmıştı. Onsekiz yaşını geçmiş olanlardan sendikaya eğilimli olanlar türlü uydurularla işten çıkarılıyorlardı.

Haklarını aramanın ne olduğunu, daha doğrusu hakkın ne olduğunu hiç öğrenememişlerdi. Öyle yetişmişler ve öyle kalmaları istenmişti. Karanlık sadece han odalarında değildi onlar için...

Ve işte, yüzlerindeki anlam küçücük yaşlarında donup kalmıştı. Yalnız bakıyorlardı... Acı bile yoktu yüzlerinde, gülmek hiç mi hiç... Ne arsada oyun oynamak vardı onlar için, ne okula gitmek, ne de gezmek. İzin günlerinin büyük bir kısmı bir haftalık uykusuzluğu çıkartmakla geçiyordu.

Patron velinimetti onlar için. İster zam yapar, ister işten atar.. Atelyelerden birinde, o patronlardan biri rafın üstüne kendisi için bir kutu viski koymuş, rafın altına da işçiler için bir yazı asmıştı: Allahın dediği olur!

Allahın «böyle nasip gördüğüne» inandırılmış yüzlerce genç insan akşamları avludaki çeşmelerde biraz olsun temizlenip evlerinin yolunu tutuyordu.

Gözlerinde bir şeylerin özlemi, ellerinde bütün günün acısıyla İstanbul'un dört bir yanına doğru...

SANAT ÜZERİNE SORUŞTURMA

Osman AROLAT

SENCER DİVİTÇİOĞLU
— Toplumun gerçekleri yansıtılmalıdır! —

Türkiye'de son zamanlarda en çok tartışılan konulardan biri bugünün sanat ortamının ne olduğu ve Türkiye'deki sosyalist gelişmeyle paralelliği bulunmadığıdır. Arkadaşımız Osman S. AROLAT, bu konuyu açıklığa kavuşturmak üzere sanatçılara, bilim adamlarına ve çeşitli kimselere şu soruyu yöneltmiştir:

— Bugünün sanat ortamını tanımlayarak Türkiye'deki sosyalist gelişmeyle paralelliğini ortaya koyar mısınız? Bu açıdan sanat görevini yapamıyorsa, yaratılması gereken koşulları sıralar mısınız

Geçen sayımızda KEMAL TAHİR, DOÇ. DR. ÇETİN ÖZEK ve karikatürist TONGUÇ'un cevaplarını yayınlamıştık. Bu sayıda SENCER DİVİTÇİOĞLU, BALABAN ve ALİ GEVGİLİLİ'nin cevaplarını bulacaksınız.

Divitçioğlu, Balaban ve Ali Gevgilili konuşuyor

Balaban

Bu günün sanat ortamını tanımlamak için, önce sanatı bir deyimle saptayayım: **SANAT YAŞANTININ İZ DÜŞÜMÜDÜR.** Bu kavrama göre, sanat ortamını tanımlayayım:

Şu gezdiğimiz topraklar üzerinde iki türlü sanat anlayışı vardır; Soyut ve somut. Nasılki iki yönlü yaşam kıpırtısı varsa; kapitalist ve sosyalist. İşte bu ortamda, sanat soyut ve somut görünüm içindedir.

Soyut (Anlamsız) sanat, kapitalist yaşantının suretini, somut (Anlamlı) Sanat da, halkın suretini iz düşürür.

Sanatlarına insanlar, aynaya bakar gibi bakarlar. Ve orada kendi sûretlerini göremeyince, o baktıkları görünümden (Sanattan) birşey anlayamazlar. İşte bu: Anlamlı ve anlamsız dediğimiz zorunluluk, yaşantıların çeliştiği sürece sürer gider. Oysaki: **Sosyalistlerin anlamsız dediği soyut sanat, Kapitalistler için herzaman anlamlıdır.**

Sanatın Türkiye'deki Sosyalist gelişme paralelliği, biraz önce tanımladığım kuram açısından giderek sanatı işe koşarsak, halkın anladığı sanat biçiminden araç yapmamız gerek. Yani: Bu sanat biçimi halkın yaşantısından alınmış olsun. (Burada konular önemli değildir. Mutlaka biçim diyorum, daha önce söylediğim gibi: **«Biçim bir ölçer, konu ise bir olayı yansıtır.»** Ve anlamlı - anlamsızlık, biçim aracılığı ile var olur.) Bir yazımda: **«Barışa giderken ilk ağızda sanatçılar savaşır»** demiştim. Bir sanatçı halk sanatını yapıyorsa eğer. (bu dönemde, bu sanatçılara Sosyalist sanatçılar diyebiliriz.) Halkın yaşantısının süreti kendi kendilerine tuttuğu zaman, bundan şevk alıp kıpırdayan sanat severler, yani halk öncüleridir. O öncülerki: sanattan yedikleri bir nodulla, halkları eyleme koşarlar.

Sanat, sanatsa eğer; mutlaka bir göreve koşuludur. Yani: ya halka, yada patronlara hizmet eder. Ama bazı sanatçı geçinenler, soyut resim yapıp dururken, kendilerinin sosyalist olduklarını diretirler. İnsanlar sözlere değil, eylemlere bakar. Sosyalist olan bir sanatçı, niye kendi yaşantısını iz düşürmez? Niye halkın yaşantısını biçimlendirmez? Bu dönemde, ben sosyalistim diyen bir sanatçı; eğer somut bir sanat yapmıyorsa; ya yaptığı iş sanat değildir, yada kendisi kökten sosyalist değil. Ama böylelerinin içinde, ahiden iyi niyetli arkadaşlar olduğunu biliyorum. Bundan ötürü, onların yanıldıklarını da söylemem gerek:

Eğer bir kişi halktan yana ise, halkın yaşantısını model alıp iz düşürmelidir. Halk sanatçısı olmak isteyen kişi halk yaşantısını bilmiyorsa, (İşçilerin veya köylülerin içinde doğup büyümemişse) öğrenmeden, onun sanatını yapamaz. İşçilerin veya köylülerin içinde bir süre çile çekmek zor olduğu için, (yani: Balyoz sallamak karasabanın kulpuna yapışıp çift sürmek zor olduğu için;) kitaptan öğrenip sosyalistim demesi kolay olduğu kadar somut sanat yapmak da zor gelir onlara. Böylelerin soyut sanat yapmaya girişmeleri, doğalarının gevşekliğinden gelir.

Divitçioğlu

Her sanatçı içinde yaşadığı dünyayı yenilemek için işe koyulur ve bu işi gördüğü ve inandığı biçimde yapar (J. Berger). Böylece algıladığı dünyayı yeniden-kurmak çabasına girişir. Dış-dünya ile iç-dünyasını bütünleştirmek ister ve her ikisi arasında bir denge kurmaya çalışır (E. Fisher).

Böyle olunca, her yaratılan sanat eseri iki değişkenli bir fonksiyon özelliği gösterir. Değişkenlerin biri dış-dünya, öteki iç-dünyadır. Fakat, aynı zamanda dış-dünyanın da iç dünyanın bir fonksiyonu olduğu unutulmamalıdır. Nitekim sanatçı ancak nesnel dış-dünyayı, kendi öznel iç-dünyasına göre yorumlayarak sanat eserini meydana getirebilir. Bundan dolayıdır ki, sanat eserlerinde nesnel dış-dünyanın gerçeği, sanatçının öznel iç-dünyasının imbiğinden geçtikten sonra «başka türlü» gözükmektedir.

Sanatçının eserinde önemle üzerinde durulması gereken bir husus, bu «başka türlü» görünüştür. Çünkü, sanat eserinin karşısında bulunanlar (artistin kendisi değil), ancak içinde yaşanılan toplumun gerçeği ile sanatçının «başka türlü» dünyası arasında bir ilişki kurdukları takdirde o esere bir değer atfedebilirler. Tabiatıyla, bu değerlendirme o anda yapılabileceği gibi, bir süreç içinde de yapılabilir. Toplumun nesnel bünyesinin beklediği gerçeği yansıtmayan bir sanat eseri (?), ne bugün, ne de yarın için bir değer taşıyabilir (Bu, başka toplumların sanat eserlerinin değeri yoktur anlamına gelmez).

Yukardaki postulanın ışığı altında, bugün Türkiye sanat ortamında mevcut olan başlıca eğilimleri şöyle özetleyebiliriz:

1) Türk toplumunun gerçeğini Batı burjuva toplumunun gerçeğine indirgemek eğilimi,

2) Türk toplumunun gerçeğini bulma eğilimi,

Birinci eğilimin bir çıkmaz olduğu inancındayım. Bunun sebebi açıktır: Hernekadar bugün Türk toplumunda yeni yetişmeye başlayan bir şehirli burjuva kesimi varsa da, adı geçen topluluğun sadece Batı burjuva kültürü ile beslenişi ve halk olarak nitelendirebileceğimiz büyük kütleden mutlak olarak kopuşu, bu topluluğun Türk toplumunu temsil etmesine engel olmaktadır: Bundan dolayı, yapılmaya çalışılan sanat eserleri ve icraatı hiçbir şekilde bu toplumun malı değildir. Bu eserler ve icraat olsa olsa Türkiye'de uygulanan Batı sanatının bir taklididir.

İkinci eğilim ile tam bir uyuşma halinde olduğumu söyleyeceğim. Şüphesiz, Türk sanatçısı, Türk toplumunun gerçeğini yaşadığı karmaşık dünyaya indirgemeli ve bunu kendine has öz ve biçimli anlatmalıdır. Muhakkak ki, bu gerçek, ne bir Mondria'nın, ne bir Brancussi'nin ne de Robe-Grillet'nin, ne bir Resnais'nin, ne bir Ionesco'-

Hazırlayan: Aşık İHSANİ

ÜNALDI

Geçende, Amerikan bayrağını, Türk göklerinde dalgalanırken indirdim, yırttım, ve yaktım iddiasıyla Sükânın polis şefleri beni mahkemeye verdiler.

Hâlâ devam eden bu dâvada, beni candan savunan can avukatlarımdan Candeğer hanım, geçen hafta mahkeme kapısında bana üç kıtalık yiğit bir şiir verdi.

Şiir, Adana çevresinde genç yaşta ün yapan halk şairi Hüseyin ÜNALDI'nındı.

Bu 21 yaşındaki tepeden tırnağa halk ozanını, daha önce ben de tanımmıştım. Hoş sohbet, atılgan, ve kötüye katiyen taviz vermeyen bir hal gördüm kendisinde. Kendisi, Adana ilimizin Osmaniye ilçesine bağlı KIRMACI köyünden olup, çevresinin ilerici savaşçılarından biridir.

CANDEĞER bacıdan teşekkür ederek aldığım, ozanın yalana, talana, zulme karşı yazdığı bu şiiri, buyurun şöyle bir rahatlıya rahatlıya okuyalım:

Sallayı Sallayı

Eylediğin bunca vaat
Daha başta çıktı sakat
Kire kesti senin surat
Yalan sallayı sallayı.

Memleketi satan sensin
Hak üstüne yatan sensin
Zulme çanak tutan sensin
Kuyruk sallayı sallayı.

Getirdiğin bunca belâ
Şayan oldu kuldan kula
İşçi - köylü düştü yola
Yumruk sallayı sallayı.

ALİ GEVGİLİLİ — Yeni kurulmakta olan Türkiye'de sanat bir lüks değildir —

BALABAN
Sanat bir göreve koşuludur.

nun, ne de bir Niemeger'in indirgediği gerçek olabilir. Zira Türk toplumunun nesnel şartları, Batı hristiyan toplumunun (Toynbee) nesnel şartlarından tamamen farklıdır.

Bununla birlikte, bu konuda üzerinde önemle durduğum iki noktayı belirtmek isterim:

1) Kanaatımca sanatçının dünyası meselâ bir bilim adamının dünyasından farklıdır. Bilim adamı belirli metodlara göre nesnel *dış-dünyayı* 'ahl'' eder. Sanatçı ise, nesnel dış-dünya ile öznel iç-dünya arasındaki ilişkiyi değişik malzeme ve araç kullanarak şekillendirir. Bu bakımdan, bilim adamının fonksiyonlarının aksine, yaptığı iş kişisel öznel ve zımnidir. Böyle olunca, dış-dünyayı nesnel olarak yeniden-kurmak sanatçıya düşmez.

2) Bugünkü kurulmakta olan Türk toplumu, nereden gelirse gelsin, hiç bir akımı bilmemezlikten gelecek, reddedecek durumda değildir. Yalıtılmış bir dünyada olmadığımıza göre ve yirminci yüzyıl medeniyetini kabul etmemiz kaçınılmaz olduğundan, Batı'yı toptan reddedemeyiz (Zaten bu haberleşme ve ulaştırma yüzyılında buna imkân da yoktur). Bu bakımdan bu konudaki tutumum, Batı'yı inkâr etmeden, Türk toplumunun gerçeğini yansıtan her esere öncelik ve önem vermektir.

Türkiye'de gelişmek istidadını gösteren sosyalist akıma paralel olarak yürüyen sanat konusuna gelince;

Anladığım kadarı ile sanat ya içinde yaşanılan toplumun halihazır gerçeğini yansıtır, ya da o toplumun geleceğine yönelir. Tabiatıyla, bu ikinci almaşık birinciden bağımsız değildir. Geleceğe dönük bir sanat eseri bile, temellerini yaşanılan ortamdan almalıdır. Bu bakımdan, kanaatimce, Türkiye'de önceden tasarlanmış, veri olarak alınmış ve yaşanılmamış herhangi bir «sosyalist» sistemin sanatını yapmak hatalıdır. Yapılmaya çalışıldığı an, bu sanat eserinin Batı burjuva gerçeğini yansıtan sanat eserinden bir farkı kalmaz. Her iki tür sanat da, sanatçının Türk toplumu ve dolayısıyla kültürü dışında şartlanmış muhayyelesinin sahte ve yapmacık bir ürünüdür. Bence bugün için «sosyalist» sanat eseri yapmak ancak Türk toplumunun gerçeklerini yansıtmakla mümkündür.

Ali Gevgilili

I) Sanat ve edebiyat gerçeğin soylu olduğu ölçüde çok özel ve kişisel bir yeniden kuruluşu ise, bu kuruluşun mekanik bir oluşun ötesinde, görülmemiş bir hızla akıp giden süreye karşı yaşayan ve kalıcı nitelikler elde etmesinin, tutarlı bir toplum anlayışı üstüne kurulu, yapıldığı an ile de derinden bağlantılı bir estetiği gerektirdiği su götürmez. Böylesine kavrayıcı bir tavrı sosyalist kuram ve pratiğin büyük ölçüde sağladığı açıktır. Sosyalizmin tarihsel süreç içindeki genel eyleminden, sanat adamı, anı'nın gerçeğini yeniden kavramak, onun denetlenebilir ya da değiştirilebilir olduğunu saptamak ve kullandığı çok kişisel araçlara karşılık, yarattığı ürüne gününün toplumu ve insanı açısından derin bir bütünlük katmak için önemli bir miras devralır.

II) Sosyalist eylemin kendi çok yanlı amaçlarına da yeni bir öz getiren sanat çalışmasına katkısı Türkiye'de sınırlı kalmağa mahkûm edilmiştir. Değil siyasal alanda, düşünce alanında bile toplumsal gerçekliğin araştırılmasının uzun yıllar engellenmesi, sanat adamına belirli bir aydınlık getirecek ön koşulları da ortadan kaldırmıştır. Egemen sınıfların kendilerine bağlı olarak geliştirttikleri «resmi» sanat ise, soyut ve yüzeysel özü, estetiği kendi özel gereksinimlerine doğru bile geliştiremeyen kısır ve bayağı anlayışıyla, o günün üst yapısında bir burjuva sanat töresine ulaşılmasını olsun sağlayacak yeteneği gösterememiştir. Bu ters oluş aslında sanat ortamı ile sosyalist gelişme arasındaki şaşmaz ilişkinin de en canlı tanığıdır.

III) Türk sosyalizminin siyasal alanda bile daha «kendi kitabı» nı tümüyle yazamadığı 1960 sonrası ortamında, sanat adamı da kendisini çokluk Batılı biçim özelliklerinin onuncu dereceden bir tekrarı kılan uydurma estetiği, toplumsal gerçekliği kendi özel duyarlığı içinde özgür, tutarlı ve yerel olarak kavramasını önleyen koşullandırmaları bugün aşma çabasındadır. Günümüz Türk sanatının Nâzım Hikmet'ten bu yana uluslararası ortama dayanabilecek tek yaratıcısının, kendi ölçüleri içinde öz ve biçim açısından alabildiğine orijinal ve toplumuna dönük ozanı Dağlarca olması hiç kuşkusuz boşuna değildir. Sanat ancak Dağlarca'da «saf» bir arayış olmaktan çıkıp, belirli bir tarihsel ve toplumsal anın karşılığı olur, o anın gerektirdiği estetik ve duyarlığa kavuşur. Özellikle 1950 - 1960 döneminde böyle bir karşılıktan uzak kalan Türk sanatçılarının çoğu, sosyalist düşüncenin araştırıcı aydınlığının da yokluğu içinde, ardına düştükleri soyut ve saf anlayışı yüzünden toplumla ilişkilerini iyice zayıflatmışlardır.

IV) Bugünün Türk sanatçısının kavraması gereken en temel gerçek, Batı'nın çok ileri toplumlarının kendi özel yapıları içinde sanatın girdiği serüven ile azgelişmiş Türkiye'nin sanata açtığı olanakların, gereksinimin bütünüyle birbirinden ayrı olduğunu kavrayabilmesidir. Yeni kurulmakta olan Türkiye'de sanat bir lüks değildir. İnsanın ve toplum yapısının kavranmasında ve değiştirilmesinde tarihlerinin daha önceki dönemlerinde büyük ülkelerin sanata gösterdikleri açılışı bugünün Türkiyesi de beklemektedir.

V) Sanatın bugünün ortamında görevini yapabilmesi; bir yanda sosyalist gelişimin Türkiye gerçeğini çok yanlı olarak ortaya koyma çabasının yoğunlaşmasına, öte yanda da, Türk sanat adamlarının yüzlerce yıllık geçmişlerinin sanat ve kültür mirasının en kalıcı yanlarına yeniden eğilip, belirli bir estetiği geliştirmek üzere ona çağdaş bir yorum katmalarına bağlıdır. Sözlü ve yazılı anlatım geleneği, halk resmi, türküler, minyatür ve süslemeler, mimarlık özellikleri ulusal Türk sanatının ortaya konulmasına sanıldığından da çok kaynaklık edeceklerdir.

Süleyman Demirel gazeteciliğe başladı

Gazi Eğitim Enstitüsü'nün 42. kuruluş yıldönümünde yaptığı konuşmada «Türk kafası, dünyanın en parlak kafalarından biridir. Pırıl pırıldır» diyen Demirel, besleme basının yayınını dahi tatmin edici bulmamış olacak ki, kendi parlak kafasını methettirmek üzere yeni bir gazete yayınlatmağa başlamıştır.

Her hafta 40 bin adet basılarak köylere gönderilen «KIRAT» adlı gazetenin sahibi olarak Demirel'in mutemed adamı Talât Asal görünmekte, yazı işleri müdürlüğünü de Muzaffer Yılbar yapmaktadır.

Mübarek cuma günleri piyasaya çıkan KIRAT'ın yazıları dizilip matbaada temiz provaları çekildikten sonra Demirel'e götürülmekte, dergi ancak onun onayı alındıktan sonra baskıya verilmektedir. Abdest alınıp namaz kılınmadan ve de kurban kesilmeden baskıya verildiği için olacak, KIRAT'ın ilk sayısı ile birlikte dağıtılan ilavede büyük bir yanlışlık yapılmış ve 40 bin adet ilave imha edilmiştir. KIRAT'ın ilk sayısında verilen ilavede Demirel'in bütçe görüşmeleri sonunda yaptığı konuşmanın tam metni bulunmaktadır. Ancak derginin ve ilâvenin basılmasından 48 saat sonra ilaveler Demirel'in emriyle toplatılmış ve yayınlanan konuşmada yer alan din ve irtica ile ilgili kısımlar çıkartılıp yerine uydurma iki klişe konulmuştur. Metinden çıkartılan kısımda Demirel'in irtica konusunda yapılan tenkitlere verdiği cevaplar «AP İrticaı korumuyor» başlığı altında sayfaya yerleştirilmiş bulunuyor ve özellikle şu sözler dikkati çekiyordu: «Hadiseleri kendi şartları içinde mutalâa etmek lâzımdır. 1968 Türkiyesi'nde Türkiye Cumhuriyeti'ni tehdit edecek hiçbir kuvvet tasavvur olunamaz. Çünkü bu kuvvetlerin hepsini, nereden gelirse gelsin, hangi istikametten gelirse gelsin, Türk devleti yok edecek güçe sahiptir.»

Demirel Meclis'te söylediği bu sözlerin yazılı bir belge halinde köylere gitmesini her nedense sakıncalı görmüş ve hiç tereddüt etmeden 40 bin ilaveyi imha ettirmiştir. KIRAT'ın imha edilen ilavesi ile sonradan bastırılıp köylere dağıttırılan ilavesinin birer nüshası ANT'ın arşivinde bulunmaktadır.

Demirel'in yalnız ve yalnız kendi propagandasını yapmak, parti içindeki ve dışındaki muarızlarına karşı kullanmak amacıyla çıkarttığı KIRAT'ın ilk sayısında ayrıca kendisinin beş fotoğrafı, bir karikatürü, dergiyi ve ilaveyi dolduran bir yazısı ile Nazmiye Demirel'in bir fotoğrafı da yer almaktadır. Sadece Demirel'in propagandasını yapan KIRAT şimdilik AP Genel Merkezince finanse edilmektedir.

Bayram duası

Bizi 30 milyonda 29 milyonumuzla bodrum katında oturduğumuz evin sahipliği şuuruna erdir, kanunlara tam riayet şartı altında kanuni devlerimizin azamisini devşirmek celadetine kavuştur, küfür kibrine karşı mütekebbir kıl ve solmayan renk, geçmeyen an, pörsümeyen yeninin bütün güzellikleriyle ziynetlendir.

Bu Kurban Bayramı arasında bize nice şükür secdeleri nasip eyle Allahım!

NECİP FAZIL KISAKÜREK
(Bugün - 10.3.1968)

Ant'ın Notu: **AMİN**

Müftü olsa ne dermiş!

Eğer ben müftü olsaysam, başka hükümlerine karışmam, onların sorumluluğunu kabul etmem ama, başkasının kalbini takıp kullanmak caiz midir? diye sorsalar, hiç tereddüt etmeden:

— Caiz değildir

Derdim. Hata etmişsem Allah affetsin ama, müslümanlıkda ölü eti yemek haramdır. Böyle olunca bir müslüman bir ölünün vücudunun bir parçasını alıp kendi uzviyetine ekleyip temsil ederek onu kendinin bir parçası nasıl yapar? Yemekten besbeterdir.

ORHAN SEYFİ ORHON
(Sonhavadis - 8.2.1968)

haftanın karikatürü

DEMİREL VE YALDIZLI BOYNUZLU KOÇU!

Mıgırdiç Şellefyan - Turanlı mücadelesi

Geçen sayımızda tafsilatlı olarak açıkladığımız şekilde Demirel adına Bayar'a karşı cihad açan Son Baskı gazetesinin müteahhit patronu İzzettin Turanlı'nın, Bayar'ın mutemed adamı Mıgırdıç Şellefyan ile başı derde girmiştir. Demirel lehine, Bayar aleyhine yayına başladıktan hemen sonra Turanlı'nın bütün mevcutlarına ve alacaklarına Mıgırdıç Şellefyan tarafından haciz koydurulmuştur. 18 milyon liralık gayrimenkulü olduğu söylenen İzzettin Turanlı, bugün Mıgırdıç Şellefyan'a olan borçlarından dolayı 37 milyon liralık bir haciz ile karşı karşıyadır.

İçine düştüğü bu açmazda Turanlı'nın tek güveni, Demirel'in desteğidir.

İzzettin Turanlı, Bayar aleyhindeki hatıralarını yayınlamağa başlamadan az önce sahibi bulunduğu Son Baskı Gazetesi'ndeki kadroyu ekarte etmiş ve yerine AKİS ekibinin darbesiyle açıkta kalan Yeni İstanbul'un Ankara Bürosu ekibini getirmiştir. Yeni İstanbul Ankara Bürosu'nun eski şefi, şimdi Son Baskı Gazetesi'nin «genel müdür»üdür. Turanlı, eski kadronun tasfiyesi dâva konusu olunca «Vallahi benim haberim yoktu.» deyip işin içinden sıyrılmayı ve bir süre sonra da Yeni İstanbul'dan gelen ekibe kapıyı göstermeyi düşünmektedir. Ancak Turanlı'nın bu gibi oyunlarını gayet iyi bilen sendikalar, bu yolun çıkar yol olmadığını şimdiden açıklamışlardır.

Oldukça güç durumda bulunan Turanlı'nın sırtını Demirel'e dayamış olması da bir anlam taşımamaktadır. Zira Demirel'in Bayar'a karşı Turanlı'yı bir süre kullandıktan sonra bazı kolaylıklar düşüneceği AP çevrelerinde ısrarla söylenmektedir. Bu kolaylıkların neler olacağını zaman gösterecek ve Turanlı, bir insanın 18 milyon liralık gayrimenkulü ile cebinde bir de uçak biletinin bulunmasının pek işe yaramadığını görecektir...

Polis köpekliği taslayan varakpareye...

Özel sektör sadakasıyla ayakta durmağa çalışan Şellefyan - Turanlı kumpanyası artığı bir gazete müsveddesi, geçen hafta ANT'ın yayınlarını ele alarak «aşırı solun kökünün dışarıda olduğunu» **ispatlayacağını ilan etmiştir. Polis köpekliği taslayan bu varakpare, ANT'ın 48. sayısındaki kapak kompozisyonunun aynı tarihlerde La Sinistra adındaki solcu İtalyan Dergisi'nde, 46. sayısındaki Lenin fotoğrafının ise aynı tarihlerde Sovyetler Birliği'nde 20. Yüzyıl ve Barış Dergisi'nde yayınladığını belirterek** «İşte belgesi. Komünizme hizmet edenleri, bir bir saklandıkları deliklerden çıkarıp kamuoyunun gözleri önüne çırılçıplak sereceğiz» **demektedir.**

Boşuna zahmet... Bunun için polis köpekliği yapmağa hiç de lüzum yoktu. Eğer zahmet edip telefonla sorsalardı, söz konusu resimleri hangi kaynaktan aldığını ANT tereddüt etmeden açıklardı ve gülünç duruma düşmekten kurtulurlardı. Zira, 48. sayının kapak kompozisyonu La Sinistra'dan değil Granma adındaki Küba gazetesinden, Lenin'in fotoğrafı ise Sovyet dergisinden değil İngiltere'nin muhafazakâr gazetelerinden Sunday Times'in 18 Nisan 1965 tarihli ilavesinin 13. sayfasından alınmıştır. Üstelik, Lenin'in fotoğrafı tarihi bir belgedir ve batı kütüphanelerinin hemen hepsinde bu resme yer veren yüzlerce kitap mevcuttur.

ANT'a sataşmakla sadakalarının artacağını zanneden çanak yalayıcılara söylenecek tek söz vardır: Başka kapıya...

A N T * Haftalık Dergi * Kurucuları: YAŞAR KEMAL, FETHİ NACİ, DOĞAN ÖZGÜDEN * Sahibi ve Genel Yayın Müdürü DOĞAN ÖZGÜDEN * Bu sayıda Sorumlu Müdür YAŞAR UÇAR * Teknik Sekreter: İNCİ ÖZGÜDEN * İdare yeri: CAĞALOĞLU Başmusahip Sokak, Emek Han 16/31 İSTANBUL * Telefon: 27 81 09 * Posta Kutusu 934 SİRKECİ — İSTANBUL * Ankara temsilciliği Tel: 13 40 20 *

Dizgi ve Baskı: VATAN MATBAASI * Taşra Dağıtımı: HÜR DAĞITIM - Cağaloğlu - İstanbul, Tel: 27 38 54 * İstanbul Dağıtımı: FUAT BÜTE - Ankara Cad. 34 İSTANBUL, Tel: 27 89 49 * Abone Şartları: Yıllık 60 Lira, Altı Aylık 30 Lira, Üç aylık 15 lira * İlân: Santimi 25 Lira; yayın ilânları yüzde 50 indirimlidir.. * Tek sütun üzerine 5 Santimlik kutu yayın ilânları 50 Liradan kabul edilmektedir...